

Kimilər ölkədə üsyan hazırlayır?

Hürriyyət

SİZİN ÜÇÜN QƏZET

№44 (3287) 28 Noyabr / 2023-cü il

Həftədə 1 dəfə çıxır

Qiyməti: 60 qəpik

ANA XƏBƏR

**Alimi öldürən
Azər Maqsudov
hazırda işinin
başındadır?**

Keçmiş məmur 1,5 milyon zərərə düşdü

“Taxta bazarı”nda
800 kvadrat metrə
yaxın obyekt
yanan sahibkar
vaxtilə Nəqliyyat
Nazirliyində işləyib

**Paşinyanın “həyatda
qalma” cırpıntıları,
Gürcüstanın xilas yolu...**

8-9

GÜNÜN NƏBZİ

MEDIA

**Qərbin istədiyi
sülh Azərbaycanın
maraqlarına ziddir**

Fuad Çıraqov: “Qərb elə sülh istəyir ki, daha
çox Ermənistanın maraqları təmin edilsin,
Azərbaycan isə güzəştlərə getsin”

3

Baxış

**Yeni dünya
düzəni və Güney
Azərbaycanın
istiqlalı...**

5

Şikayət

**44 günlük müharibə
iştirakçısı veteran
statusu ala bilmir**

Hikmət Quliyev: “Bizi müharibə vaxtı
gizlənənlərlə eyni tuturlar”

10

Cəmiyyət

**Deputatın şirkəti
məhkəmə qarşısında**

“Karmen” 8 min manat
cəriməyə bilər

4

Şikayət

**“Özümə qəsd etmək
dərəcəsinə çatmışam”**

Xaçmaz sakini işdən qanunsuz
olaraq çıxarıldığını iddia edir

10

Xəbər

**“Bu, bizim azadlığımız uğrunda
birgə mübarizəmizdir”**

Salome Zurabişvili: “Ukraynanın
qələbəsi olmadan Gürcüstan üçün
tərəqqi və azadlıq olmayacaq”

2

Xəbər

**KTMT hələ də
Ermənistanı özünün
“müttəfiqi” hesab edir**

İmanqali Tasmaqambetov:
“Məncə, bu vəziyyətdən qəti nəticə
çıxarmağın mənası yoxdur...”

2

Ölkə

**Xırdalanda sakinlərin telefon xətti
özbaşına kəsilir, yenisinin çəkilməsi
üçün 110 manat tələb edilir**

Xırdalan şəhəri, 28-ci məhəllə, bina 16-nın sakinləri
tərəfindən “Hürriyyət”-in redaksiyasına şikayət məktu-
bu daxil olub. Şikayətçilər iddia edirlər ki, Xırdalanda
əhalini optik internetlə təmin etmək adı altında sakin-
lərin telefon xətləri onların razılığı olmadan kəsilir,
sonradan 110 manat qarşılığında hər bir ailəyə yeni
telefon xəttinin çəkilməsi təklif edilir. Əlavə xərcə
düşmək istəməyən sakinlər rəsmi qurumlardan, o
cümlədən Abşeron Rayon Avtomatik Telefon
Stansiyasının (ATS) rəhbərliyindən şikayətdir...

7

Şikayət

**Qazi oğlu Məşğulluq
Xidmətindən narazıdır**

“Siyahıda 91-ci adam idim,
məni 161-ci yerə atıblar”

Masallı rayonu, Təkdəm kənd sakini Niyazov Musa Xa-
qani oğlu tərəfindən Hürriyyət.az saytının redaksiyasına
şikayət məktubu daxil olub. Şikayətçi deyir ki, qazi övlə-
di olmağına baxmayaraq, Məşğulluq Xidmətində ona iş
verilmir: “Mən, Niyazov Musa Xaqani oğlu, yazaraq
sizdən xahiş edirəm ki, problemimi işıqlandırarsınız. 1
ilə yaxındır ki, Masallı rayonu Məşğulluq İdarəsində
işsiz kimi qeydiyyatdayam. Atam qazidir...”

10

Üç dəqiqəlik evlilik rekordu... Gəlin toydan sonra bəyi atıb getdi

Küveytdə ölkənin ən qısa nikahı kimi tarixə düşən unikal hadisə baş verib.

Xarici mətbuat yazır ki, üç dəqiqəlik evlilikdən sonra bəyin gəlinə iradı boşanmaya səbəb olub.

Sosial şəbəkələrdə müzakirə obyektinə çevrilən toy yerli məhkəmədə baş tutub. Hər şey cütlüyün artıq imza atdığı və məhkəmə binasını tərk etməyə hazırlaşdığı bir vaxtda baş verib. Lakin gəlini gəlinlik paltarında bürədikdən sonra bəy sürpriz bir hərəkətlə onu ələ salıb. Onun axmaq olması ilə bağlı qeyd gəlin üçün bardağı taşıran son damla olub.

"Qadın qəzəblənib və hakimdən onların nikahını dərhal pozmasını tələb edib. Hakim razılaşmış və nikah bağlanandan cəmi üç dəqiqə sonra nikahın pozulmasını elan edib", - məlumatda qeyd olunur.

Hadisə internetdə gərgin müzakirələrə səbəb olub, bir çox istifa-

dəçi münasibətlərdə hörmətin vacibliyini vurğulayıb. Bəziləri belə bir fikir bildiriblər ki, əgər bu davranış əvvəldən mövcuddursa, o zaman münasibəti bitirmək daha yaxşıdır.

"Hörməti olmayan evlilik əvvəldən uğursuzdur", "Əgər əvvəldən

belə davranırsa, ondan ayrılmaq daha yaxşıdır" şərhini şəbəkə istifadəçiləri qeyd ediblər.

Bu hadisə Küveyt tarixində unikal olub, münasibətlərdə hörmət və anlayışın əhəmiyyətini göz ardı etmək olmaz.

Əyləncə səhifəsi

İlon Mask İsraildə səfərdədir

"Milyarder İlon Maskın şəxsi təyyarəsi dünən Ben Qurion hava limanına enib". Hurriyyet.az bu barədə İsrail mətbuatına istinadən xəbər verir.

Məlumatla görə, amerikalı milyarder səfər zamanı İsrailin baş naziri Benyamin Netanyahu, prezident İsaak Hersoqla görüşüb, həmçinin oktyabrın 7-də HƏMAS-ın hücumundan zərər çəkmiş Kibbutz Beerini ziyarət edib.

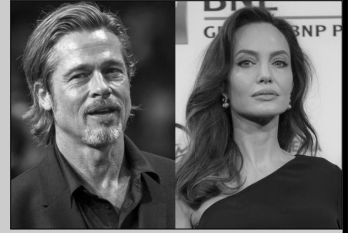
BBC xəbər verir ki, X şəbəkəsinin sahibi İlon Mask noyabrın 15-də bu şəbəkədə "böyük əvəzetmə nəzəriyyəsi"-nin konspirasiya nəzəriyyəsini təsvir edən tvit müəllifini dəstəkləyib. Bu nəzəriyyəyə görə, yəhudilər və solçular Avropa və Şimali Amerikanın ağdərilili əhalisini cənub ölkələrindən gələn mühacirlərlə əvəz etmək üçün dünya miqyasında sui-qəsd hazırlayırlar. Şəbəkəsində 164 milyon izləyicisi olan İlon Mask sui-qəsd nəzəriyyəçisinə "Dedikləriniz əslində doğrudur" deyə cavab verib. Hətta Ağ Ev də bu açıqlamanı qınayıb və dünyanın ən böyük şirkətlərindən bir neçəsi keçmiş Twitter-də reklamı dayandırılıb.

Ancelina Coli Bred Pittə "ikinci şans" verəcək?

Hollivud ulduzu, kinoaktrisa Ancelina Coli "keçmiş əriniz Bred Pitti bağışlayarsınız mı, yenidən birləşmək mümkündür mü?" sualına cavab olaraq daha heç kimə ikinci şans vermədiyini deyib.

Xarici medianın xəbərinə görə, Hollivud ulduzu bunu lazımsız iş adlandıraraq "İkinci şans verilən insanlar nankor olurlar. İlk dəfə anlamayan adam sonra da anlamayacaq. Əslində biz ikinci şansını ona yox özümüzə veririk. Çünki qopmağa, ayrılmağa hazır deyilik. Amma bunu eləməyə dəyməz. İnsanlar dəyişməmişlər", - deyə o bildirib. Qeyd edək ki, Ancelina Coli Bred Pittdən ayrıldıqdan sonra keçmiş ərinin ona və uşaqlarına əl qaldırması barədə iddialar səslənmişdi. Bu günlərdə Ancelinanın övladlıq götürdüyü oğlu 19 yaşlı Paks öz sosial şəbəkə hesabında Pred Pitti yaramaz və dünya səviyyəli əclaf adlandıraraq. O həmçinin qeyd edib ki, Bred övladlarının həyatını cəhənnəmə çevirəcək qədər nifrətləliyi bir ata olub.

Yaşlı qadının başqa əməliyyat adı ilə sinəsini böyütdülər

Amerikalı yaşlı qadın əməliyyatdan sonra sinəsinin və ombasının böyüdülmüşünü görəndə təəccüblənib. Lent.az-ın xarici mediaya istinadən xəbərinə görə, qadın iddia edir ki, cərrahlar başqa bir prosedur etməli idilər.

Vaşinqton sakini Kimberli Makkormik 6 il əvvəl Meksikada ariqlama əməliyyatı keçirib. 2023-cü ilin oktyabrında 65 yaşlı qadın ariqladıqdan sonra qollarında, budlarında və qarnında sallanan dərinin çıxarmaq üçün yenidən klinikanın həkimlərinə əməliyyat üçün müraciət edib.

Kimberli ayılında sinəsini böyütmə və arxa nahiyyəsinin dikləşdirildiyini gördükdə qəzəblənib. Məlum olub ki, cərrah xəstənin qoltuqaltı və bud nahiyyəsindəki artıq dərinin çıxara bilmədiyi üçün vəziyyəti bu şəkildə düzəltməyə qərar verib.

Bundan əlavə, əməliyyat planlaşdırıldığından daha uzun sürdüyü üçün 2500 dollarlıq əlavə pul alıb. İndi qadın implantları çıxartmağı düşünür.

"Onlar sağalmır və çox böyükdür", - amerikalı qadın şikayət edir.

Klinika hələ ki Kimberli ilə bağlı vəziyyəti şərh etməyib.

Dilan Polat intihar edəcəyini açıqladı..

Azərbaycanda da çox izlənən Türkiyənin sosial media fenomeni Dilan Polatla bağlı yeni xəbər var.

Türkiyə mediası xəbər verir ki, Dilan Polat həbsxanada əri ilə telefonla danışarkən " belə davam edərsə, intihar edəcəm" deyib.

Telefon danışmaları qeydə alındığı üçün Dilan Polata nəzarət artırılıb.

Dilan Polatın həsdəki bacısı Siladan ayrılıb Silivri həbsxanasından başqa bir yerə köçürülməsi məsələsi gündəmədir. Bu xəbər də Dilan Polatı sarsıdıb. Vəkil Dilan Polatın intihar edəcəyini bildirdikdən sonra ona qarşı nəzarət artırılıb. Vəkilin Dilanın köçür-

rülməsi məsələsinin təxirə salınması üçün müraciət edəcəyi bildirilib.

Qeyd edək ki, Dilan Polat, həyat yoldaşı Engin Polat da daxil olmaqla saxlanılmış 18 ailə üzvündən 12-si həbs edilib. Onlar çirkli pulların yuyulması, Vergi Qanununun pozulması və qanunsuz mərc və şans oyunlarında iştirakda ittiham olunurlar. Dilan Polat 4 il əvvələ qədər doğum proseslərində fotoqrafçılıq etməklə tanınıb. Həyat yoldaşı Engin Polat isə kiçik inşaat işləri görüb. Ailə 4 il ərzində Türkiyə və dünyada 130 şöbəsi olduğu deyilən gözəllik mərkəzi seti yaradıb.

Onların Bakıda da gözəllik mərkəzi fəaliyyət göstərir.

Təsisçi:

Sərdar Cəlaloğlu

Baş redaktor:

Vüqar Məmmədov

Tel: 070 333 22 85

012 496 98 93

E-mail: vuqar-mt@mail.ru

Dizayner:

Seymur Həsənov

"Hürriyyət" qəzetinin internet unvanı:

Hurriyyet.az

E-mail: hurriyyet@mail.ru

Tiraj: 2500

Redaksiyanın ünvanı:

AZ 1008, Bakı, akademik
Ələşrəf Əlizadə küçəsi, 31

Telefonlar: 496-10-72; 496-08-35

Lisenzianın qeydiyyat nömrəsi: V 165

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın
mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Əlyazmalar geri qaytarılmır.

Redaksiyanın kompüter mərkəzində
yığılıb səhifələnilir və "Futbol+ servis"
mətbəəsində çap edilib.

Bu işarə altında dərc olunan
yazılar reklam xarakterlidir.

Qəzet 1991-ci ildən çıxır.

KTMT hələ də Ermənistanı özünün “müttəfiqi” hesab edir

İmanqalı Tasmaqambetov: “Məncə, bu vəziyyətdən qəti nəticə çıxarmağın mənası yoxdur...”

“Ermənistan Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatının (KTMT) müttəfiqi olub və olaraq qalır, İrəvanın Minskdəki sessiyada iştirak etməməsindən “qəti nəticə” çıxarmağın mənası yoxdur”.

Hurriyyet.az xəbər verir ki, bunu KTMT-nin baş katibi İmanqalı Tasmaqambetov TASS-a bildirib. “Məncə, bu vəziyyətdən qəti nəticə çıxarmağın mənası yoxdur. Ermənistan bizim müttəfiqimiz olub və qalır. Məncə, bu, hər şeyi deyir”.

“KTMT Katibliyinin də açıqladığı kimi, Ermənistan nümayəndə heyətinin iştirak etməməsinin səbəbləri texniki xarakter daşıyır”, - deyə baş katib davam edib:

“İstənilən halda, bu, müstəqil və suveren dövlətin qərarıdır ki, heç bir dövlət və ya təşkilat ona təsir edə bilməz. KTMT təşkilatın tamhüquqlu üzvü kimi Ermənistan Respublikasının qərarına hörmətlə yanaşır”.

ÜLVİYYƏ

“İsrailin HƏMAS-ı məhv etməsi mümkün deyil”

Qətərin baş naziri: “Onlar Qəzzada və İordan çayının qərb sahilində yaşayan cəmiyyətin bir hissəsidir”

Qətərin baş naziri və xarici işlər naziri Məhəmməd bin Əbdül Rəhman Əl-Tani “Frankfurter Allgemeine Zeitung”-a müsahibə verib.

Hurriyyet.az xəbər verir ki, jurnalistin “İsrailin HƏMAS-ı məhv etmək planları” ilə bağlı sualına nazir

cavabı birmənalı olmayıb. Onun fikrincə, yəhudi dövlətinin bu məqsədinə çatması mümkün deyil: “Onların (İsrailin) HƏMAS-ı məhv etmək niyyətində olduqlarını deyəndə konkret olaraq nəyi nəzərdə tutduğunu anlamıram. Onu sadəcə məhv etmək olmaz. Yaraqlılarla razılaşsaq da, razılaşmasaq da, onlar Qəzzada və İordan çayının qərb sahilində yaşayan cəmiyyətin bir hissəsidir”.

Əl-Tani əlavə edib ki, tərəflərin əsirlərin mübadiləsi üçün hərbi əməliyyatları müvəqqəti dayandırmaq barədə razılaşması müsbət addımdır və bu razılaşma münaqişədən çıxış yolu tapmaq üçün əsas ola bilər.

ÜLVİYYƏ

Fransa erməniləri Rusiyaya qarşı müharibəyə hazırlayır?

“Fransa erməni əsgərlərinə Rusiyaya qarşı müharibəyə başlamaq üçün təlimlər keçirir”. Bu sözləri məşhur rusiyalı jurnalist, Dövlət Dumasının sədri Vyacheslav Volodinin keçmiş müşaviri

Anastasiya Kaşevarova deyib.

O, Ermənistan hərbi qulluqçularının Ukraynaya göndərilməsi üçün Fransada təlim keçməsi barədə məlumat verib. Kaşevarova iddia edir ki, bu məqsədlə bir neçə təlim mərkəzindən istifadə olunur. “Onlar bizə bu təlim mərkəzlərindən foto və video təsdiqini göndərdilər”, - deyə o bildirib.

Onun sözlərinə görə, təlim keçənlər arasında Qarabağdan olan könüllülər və Ermənistan Müdafiə Nazirliyinin dəstəklədiyi proqramda iştirak etməyə məcbur edilən hərblilər də var.

Kaşevarova onu da qeyd edir ki, oktyabrın ortalarında Ermənistanın müdafiə naziri Fransaya səfər edib və Fransa Müdafiə Nazirliyi ilə bir sıra sənədlər imzalayıb ki, bu da onun fikrincə, səfər zamanı müzakirə olunan “təcrübə mübadiləsindən” xəbər verir.

ÜLVİYYƏ

ABŞ Türkiyəyə minnətçi göndərir...

“Bloomberg” agentliyi bu haqda diplomatik mənbələrə istinadən məlumat yayıb

ABŞ maliyyə kəşfiyyatı və terrorla mübarizə üzrə müşavir Brian Nelsonu Türkiyəni Rusiyaya və HƏMAS qruplaşmasına qarşı sanksiyaları dəstəkləməyə inandırmaq üçün Ankaraya göndərəcək.

Bu barədə “Bloomberg” agentliyi diplomatik mənbələrə istinadən məlumat yayıb.

Xatırladaq ki, Amerika hökuməti Fələstin qrupuna maliyyə xidmətləri göstərən, həmçinin Rusiya şirkətlərinə məhdudiyyətlərdən yayınmaqda köməklik göstərən türk şirkətlərini sanksiya siyahısına salıb.

Türkiyə indiyə qədər Rusiyaya qarşı BMT-nin tətbiq etdiyi sanksiyalardan başqa heç bir sanksiyanı dəstəkləməyib. Ankara ABŞ və Aİ-dən fərqli olaraq HƏMAS-ı terror təşkilatı kimi tanımır. Agentlik qeyd edir ki, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan

daha əvvəl cihadçıları Fələstin xalqının azadlığı uğrunda döyüşçülər adlandıraraq, ona görə də Nelsonun Türkiyə hökuməti ilə danışıqlarının nəticəsinin nə olacağı belli deyil.

Eyni zamanda, Ankara Vaşinqtonla münasibətləri yaxşılaşdırmağa və “F-16” qırıcılarının

alınması üçün ABŞ Prezidenti Co Baydenin dəstəyini almağa çalışır. “Bloomberg” qeyd edib ki, Türkiyə də Qərbin narahatlığını azaltmaq üçün addımlar atıb və bu ilin əvvəlində Aİ və ABŞ sanksiyalarına məruz qalan malların Rusiyaya tranzitini qadağan edib.

KƏNAN

Ərəblər İsrailə qarşı neft embarqosundan imtina edirlər

Ərəb Dövlətləri Liqası (ƏDL) və İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının (İƏT) Qəzza zolağındakı vəziyyətə həsr olunmuş son sammitlərində Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Səudiyyə Ərəbistanı, Mərakeş və Bəhreyn nümayəndələri İsrailə neft embarqosu tətbiq etmək və diplomatik əlaqələri dayandırmaq haqda ideyanı dəstəkləməyiblər.

Bu barədə Türkiyənin “Hürriyet” qəzeti məlumat yayıb.

Qəzet məqaləsində qeyd olunur ki, ərəb ölkələrinin say və iqtisadi üstünlüyünə baxmayaraq, 10 milyona yaxın əhalisi olan İsrail ərəb liderlərinin təzyiqlərinə tab gətirə bilmir.

“Neft embarqosu, İsrail təyyarələrinin ərəb hava məkanına daxil ol-

masına qadağa qoyulması və bütün əlaqələrin dondurulması kimi mədələrin yer aldığı təklif Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Səudiyyə Ərəbistanı, Mərakeş və Bəhreyn tərəfindən rədd edilib”, materialda qeyd edilir.

“Hürriyet” qəzeti bu ölkələrin liderlərini İsrailin Qəzza zolağında “soyqırım” adlandırdığı hərəkətlərinə qarşı danışmaq istəmədiklərinə görə tənqid edib.

“İsrailin baş naziri Netanyahu ərəb ölkələrinin liderlərini İsrailin hərəkətlərinə cavab olaraq susmağa çağırıb”, Türkiyə qəzeti iddia edir. Qəzetin məlumatına görə, İsrailin baş naziri vurğulayıb ki, öz maraqlarını və güclərini qorumaq üçün ərəb liderləri hər hansı bəyanatlardan qaçmalı və susmalıdırlar.

ÜLVİYYƏ

“Bu, bizim azadlığımız uğrunda birgə mübarizəmizdir”

Salome Zurbişvili: “Ukraynanın qələbəsi olmadan Gürcüstan üçün tərəqqi və azadlıq olmayacaq”

“Ukraynanın qələbəsi olmadan Gürcüstan üçün tərəqqi və azadlıq olmayacaq. Ukraynalıların Rusiyaya qarşı mübarizəsi “ümumi azadlığımız” uğrunda mübarizədir”. Hurriyyet.az xəbər verir ki, bu barədə Gürcüstan prezidenti Salome Zurbişvili bildirib.

“Mən bunu qeyd etmək istəyirəm və Ukraynaya qələbə arzulayıram, çünki Ukraynanın qələbəsi olmadan heç bir tərəqqi və azadlığımız olmayacaq. Bu, bizim azadlığımız uğrunda birgə mübarizəmizdir”, - Zurbişvili bildirib.

O, həmçinin vurğulayıb ki, 2024-cü il daha həlledici olacaq, çünki Gürcüstan Avropa İttifaqına daxil olmaq üzrə danışıqlara başlayacaq Ukrayna və Moldovanı dəstəkləməlidir. Dövlət başçısının sözlərinə görə, Gürcüstan Ukrayna və Moldova - “Associated Trio”-nun hər üç ölkəsi ilə birlikdə Aİ-yə üzlüklə bağlı danışıqların başlamasına nail olmalıdır.

Zurbişvili onu da qeyd edib ki, dekabrın 15-də Aİ Gürcüstana bu ölkəyə namizəd statusu verib-verməmək barədə qərar qəbul edəndə heç nə bitmir, əksinə daha ciddi mərhələ başlayır.

ÜLVİYYƏ

Azərbaycan Respublikasının
Medianın İnkişafı Agentliyi

İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi

Bugünlərdə mətbuata açıqlama verən Kremlin sözçüsü Dmitri Peskov bəzi Qərb dövlətlərinin Qarabağ ətrafında sabitliyi pozmağa çalışdıklarını və Cənubi Qafqazda Rusiyaya qarşı açıq mübarizə apardıklarını bildirdi. Belə ki, Qərb dövlətlərinin Rusiyaya qarabağdan sıxışdırıb çıxarmağa çalışdığını iddia edən Peskovun fikrincə, heç kim regionda sülhün və sabitliyin təminatçısı kimi çıxış edə bilməz: "3, 4, 5 il əvvəl də belə bir mübarizə diplomatik maskalarla aparılırdı. İndi bu maskalar çoxdan atılıb və üzbəüz, açıq şəkildə mübarizə aparılır. Həqiqətən də bir sıra ölkələr hələ də Qarabağ ətrafında sabitliyi pozmağa çalışırlar. Yeri gəlmişkən, Azərbaycan tərəfi də rəsmi şəkildə bəyan etdi ki, bu ölkələr çətin ki, hər hansı vasitəçi roluna iddia edə bilər, çünki onlar birtərəfli vasitəçi rolunu öz üzərinə götürüblər. Və təbii ki, belə birtərəfli mövqe tutaraq nəyəse iddia etmək həm mümkün deyil, həm də yer-sizdir. Hələlik Rusiyadan başqa heç kim regionda sülhün və sabitliyin təminatçısı kimi belə bir rol oynaya bilmir. Rusiya isə söylərini davam etdirir".

Yeri gəlmişkən, rusiyalı hərbi blogger Anastasiya Kaşvarova "Telegram" kanalında qeyd edib ki, Fransanın təxminən, yeddi təlim mərkəzində Rusiyaya qarşı müharibədə iştirak etmək üçün Ermənistandan olan əsgərlər hazırlanır. Bu barədə axar.az-da yer alan informasiyada deyilir ki, "Fontevrault L'Abbedeki" təlim mərkəzi erməni əsgərlərin hazırlığı ilə məşğul olur. Kaşvarova belə təlim mərkəzlərinin sayının çox olduğunu, hətta bəzilərindən foto və video sübutun da olduğunu iddia edib: "Xüsusilə, Mayi-le-Kan ərazisindəki "CENTAC - Centre d'entrainement au combat" döyüş hazırlığı mərkəzi və "CES - Center d'entrainement des post de" təlim mərkəzində erməni hərbiçilər işə cəlb olunublar. Onlar arasında könüllülər də var, əsasən də "art-sax"dan gələn gənclər bura cəlb olunurlar. Proqram Ermənistan Müdafiə Nazirliyinin tam dəstəyi ilə fəaliyyət göstərir, bu baxımdan məcburi göndərilən hərbiçilər də var. Bunlar Ermənistan ərazisində xidmət edənlərdir. Hazırda əsgərlərə NATO silahları ilə işləmək öyrədilir və daha sonra onlar xüsusi

hərbi əməliyyat zonasına göndəriləcəklər. Qərbdə bir təsadüf nəticəsində oktyabrın ortalarında Ermənistanın müdafiə naziri Fransa-da səfərdə olub və orada Fransa Müdafiə Nazirliyi ilə bir sıra sənədlər imzalayıb. İndi aydın olur ki, orada hansı "təcrübə mübadiləsi" müzakirə olunub".

"Qarabağda Rusiya hərbi kontingentini əvəz etmək mümkün deyil, çünki..."

Beləliklə, "Hürriyyət" xəbər verir ki, mövzu ilə bağlı mövqeyini bölüşən "Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Elxan Şahinoğlu həqiqətən də Qərb dövlətlərinin bir qisminin Rusiyanın Cənubi Qafqazda təsir imkanlarını azaltmağa çalışdıklarını vurğulayıb: "Lakin bunun Qarabağa aid diyyatı yoxdur. ABŞ və ya Fransa İrəvanın istəyi ilə Ermənistanda Rusiya hərbiçilərini əvəz etmək istəyirdilər, ancaq Qarabağda Rusiya hərbi kontingentini əvəz etmək mümkün deyil. Çünki Rusiya hərbi kontingentini evinə yol salmağa çalışan Azərbaycan rus hərbiçilərini Qarabağda başqa ölkənin hərbi qüvvəsi ilə əvəz etməyə icazə verməyəcək".

Ermənistanın baş nazirinin Səudiyyə Ərəbistanı ilə diplomatik münasibətlər qurmağa çalışması-

na da toxunan "Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbərinin sözlərinə görə, Nikol Paşinyan əmindir ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh sazişi imzalandıqdan sonra İrəvan Səudiyyə Ərəbistanı və Pakistanla diplomatik əlaqələr qurmağa müvəffəq olacaq: "Paşinyan Ermənistanın müsəlman ölkələri ilə münasibətləri haqqında açıqlama verərək deyib ki, İrəvanın Səudiyyə Ərəbistanı ilə təmasları davam edir. Həqiqətən iki ölkənin xarici işlər naziri bir neçə dəfə görüşüblər, telefonla danışılıblar. Bu danışq və müzakirələrə baxmayaraq, Səudiyyə Ərəbistanı Ermənistanla diplomatik əlaqələr qurmağa tələsmir. Ermənistanın baş naziri Səudiyyə Ərəbistanının İslam alə-

və Rusiyaya qarşı daha cəsarətli çıxış etməsi üçün Azərbaycanla sülh sazişində rəsmi Bakı güzəştə getməlidir"

Cənubi Qafqaz Tədqiqatlar Mərkəzinin direktor müavini, politoloq Fuad Çıraqov isə mövzuya dair fikirlərini bildirərkən Qərbin Ermənistan və Azərbaycan arasında sülhün əldə olunmasını istədiyini qeyd edib: "Çünki sülh müqaviləsi olarsa iqtisadi gücünə və imkanlarına görə Qərb bölgədə rahatlıqla istənilən regional güclə rəqabət apara bilər. Ona iqtisadi rəqabətdə yalnız Türkiyə rəqib ola bilər. Sülh müqaviləsindən sonra Qərb iqtisadi və yumşaq güc mübarizəsində mütləq qalib gələcək. Ona görə də sülh istəyir, amma Qərb hazırkı şəraitdə necə bir sülh istəyir? Elə bir sülh ki, daha çox Ermənistanın maraqları təmin edilsin, Azərbaycan güzəştlərə getsin. Əvvəllər də Qərb belə sülhdə maraqlı idi. Bu dəfə isə həm də şəxsən Paşinyan üçün daha çox Ermənistanın maraqlarının təmin edilməsini istəyir. Əvvəllər Ermənistanla ona görə dəstək olurdular və onun Rusiya ilə yaxınlığına ona görə göz yumurdular ki, xristiand, xristianlığın Şərqdə ən sonuncu qalasındı filan. İndi isə həm də Paşinyana görə

sülh" (dignified and durable peace) ifadəsi təsadüfi deyil. Nədir onlar üçün bu "dignified" söz? Əlbəttə ki, "Azərbaycan güzəştə get!" deməkdir. Soruşan lazımdır ki, işğalçının, beynəlxalq hüququ tapdalayanın ləyaqəti niyə belə maraqlıdır? Elə isə Rusiya ilə də "ləyaqətli sülhə" görə Abxaziya, Cənubi Osetiya, Krıma, Donbasa və Luqanska görə də razılaşın. Azərbaycan bunları anlayır, ona görə də deyir ki, seçim edin, sizin üçün sülhmü daha prioritetdi, yoxsa Paşinyana yardımımı? Biz deyirik ki, ya bizim istədiyimiz kimi sülh müqaviləsi olacaq, ya da olmayacaq. Azərbaycanın bu qəti seçim etmək tələbi sentyabrda məsələyə son qoyandan sonra daha da qətiləşdi. Onlar hələ ki, seçimi tam etmək istəmirlər, vurunuxurlar, hoqqalar çıxarırlar".

"Fransa və ABŞ son illərdə həqiqətən sülh, əmin-amanlıq deyil, müharibə, qarışıqlıq və xaosu can atır"

Politoloq Əlimusa İbrahimov isə bildirib ki, Fransanın ardınca ABŞ-Azərbaycan münasibətlərində yaranmış gərginlik Ermənistanla başqa, regionun digər dövlətlərini ciddi narahat edir: "Hesab olunur ki, Fransa və ABŞ dueti Ermənistanı bu şəkildə ciddi cəhdlə müdafiə etməklə regionda gələcək müharibəyə şərait yaradırlar. Belə düşüncələr haqlıdır, çünki onlar ABŞ və digər Qərb dövlətlərinin regionumuzda, dünyanın müxtəlif yerlərində bu vaxta qədər həyata keçirdikləri hadisələri nümunə götürürlər. Dövlət Departamentinin Avropa və Avrasiya Bürosundakı müavini, O'Brayenin "ABŞ-in Azərbaycana münasibəti əvvəlki kimi olmayacaq" bəyanatına, 907-ci düşlişin yenidən qüvvədə qalması haqda qərara cavab olaraq Xarici İşlər Nazirliyi O'Brayenin çıxışının tezislərini "birtərəfli, qərəzli, əsassız və qəbul edilməz" kimi qiymətləndirib və yüksək səviyyəli Amerika nümayəndələrinin Bakıya səfərlərinə moratorium elan etdi. Vaşinqton-Bakı münasibətləri bu nadək də heç də hamar olmayıb, amma 44 günlük müharibədən sonra ilk dəfədir ki, bu səviyyədə gərginləşdi. Bu istiqamətdə müxtəlif səbəblər səsləndirilir və ən çox rastlaşdığımız isə Fransa və ABŞ-in Cənubi Qafqazda yeni münasibəti ocağının yaradılmasında maraqlı olması versiyasıdır".

Politoloq iddia edir ki, Fransa və ABŞ son illərdə həqiqətən sülh, əmin-amanlıq deyil, müharibə, qarışıqlıq və xaosu can atır: "Təbii ki, öz ölkələrində deyil, özlərindən uzaq və onlardan ümid gözləyən ölkələrdə. Belə isə Ermənistan onun vasitəsi ilə regionda bu dövlətlərin qarışıqlıq yaratmaq arzu və istəyindən xəbərdar deyilmi? Əlbəttə xəbərdardır. Lakin bütün mövcudluğu boyu ələbaxımlıya öyrənmiş dövlətin onsuz başqa çıxış yolu yoxdur. Onsuz da gələcək ermənilər və erməni dövləti üçün qaranlıqdır, hər keçən gün beynəlxalq arenada vəziyyəti çətinləşir. Əgər belə demək mümkünse, Ermənistanın itirəcəyi və itirməkdən qorxacağı bir məfhum yoxdur. Ona görə də Ermənistan stabil şəraiti və parlaq gələcəyi olan digər region dövlətlərini də özü ilə "cəhənnəmə aparmaq" istəyir".

Vazeh BƏHRAMOĞLU

Qərbin istədiyi sülh Azərbaycanın maraqlarına ziddir

Elxan Şahinoğlu: "Azərbaycan rus hərbiçilərini Qarabağda başqa ölkənin hərbi qüvvəsi ilə əvəz etməyə icazə verməyəcək"

Fuad Çıraqov: "Qərb elə sülh istəyir ki, daha çox Ermənistanın maraqları təmin edilsin, Azərbaycan isə güzəştlərə getsin"

Əlimusa İbrahimov: "Ermənistan stabil şəraiti və parlaq gələcəyi olan digər region dövlətlərini də özü ilə "cəhənnəmə aparmaq" istəyir"

mindəki və ərəb dünyasındakı çəkisini nəzərə alır. Paşinyan əmindir ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh sazişi imzalandıqdan sonra İrəvan Səudiyyə Ərəbistanı və Pakistanla diplomatik əlaqələr qurmağa müvəffəq olacaq. Bunda qeyri-adi heç nə yoxdur. Sülh sazişinin imzalanması həm də elə buna görə Ermənistan üçün vacibdir ki, İrəvan Azərbaycanla münasibətləri normallaşdırmaqla yanaşı, Türkiyə, Səudiyyə Ərəbistanı və Pakistanla diplomatik əlaqələr qura bilsin".

"Qərbdə hesab edirlər ki, Paşinyanın Ermənistan daxilində mövqelərinin daha da möhkəmlənməsi

olurlar. Hesab edirlər ki, Paşinyan Azərbaycanın şərtləri ilə sülh müqaviləsi imzalasa, onun mövqeləri sarsıla və hətta hakimiyyətini itirə bilər. Biz isə deyirik, cəhənnəmə kimi itirsin, öz təhlükəsizliyimizdən sizin isteklərinizə görə güzəştə getməliyik".

Politoloqun qənaətinə, Qərbdə hesab edirlər ki, Paşinyanın Ermənistan daxilində mövqelərinin daha da möhkəmlənməsi və Rusiyaya qarşı daha cəsarətli çıxış etməsi üçün Azərbaycanla sülh sazişində rəsmi Bakı güzəştə getməlidir: "Ona görə də istər ABŞ dövlət katibinin köməkçisi Ceyms Obraynın sonuncu dinləmədə bir neçə dəfə, eləcə də digər ABŞ rəsmilərinin tez-tez istifadə etdiyi "ləyaqətli və davamlı

Deputatın şirkəti məhkəmə qarşısında

“Karmen” 8 min manat cərimələnə bilər

Un bazarında əsas oyunçulardan olan “Karmen” MMC cərimələnə bilər. Qaynarinfo.az xəbər verir ki, şirkət barəsində İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 271-ci (Sənaye və məişət tullantılarının qalaqlanması qaydalarının pozulmasına, göstərilən tullantıları yandırarkən ətraf mühitin mühafizəsi tələblərinə əməl edilməməsi) maddəsi ilə iş başlanıb.

İşə Abşeron Rayon Məhkəməsində baxılacaq. Cəmiyyə Səfiyeva iş üzrə hakim təyin edilib.

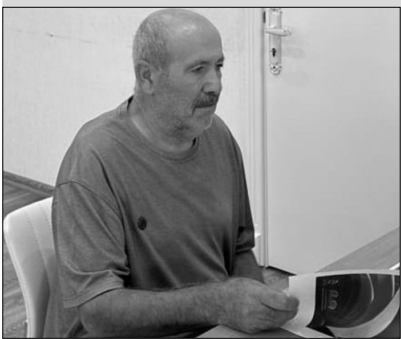
271-ci maddəyə əsasən, fiziki şəxslər 500 manatdan 800 manatadək, vəzifəli şəxslər 2000 manatdan 3000 manatadək, hüquqi şəxslər 6500 manatdan 8000 manatadək məbləğdə cərimə edilir.

“Karmen” MMC 12 iyun 2003-cü ildə qeydiyyatda alınıb. Nizamnamə kapitalı 43 138 AZN-dir. Şirkətin qanuni təmsilçisi Xəlilov İlham Şəmil oğludur.

“Karmen” MMC keçmiş deputat Əsabil Qasimovun şirkəti kimi tanınır. Mediada gedən məlumatlardan aydın olur ki, şirkət Əsabil Qasimova məxsus “Karat Holding”ə daxildir.

Əsabil Qasimov 79 sayılı İmişli seçki dairəsindən IV çağırış Milli Məclisin deputatı olub.

Xaçatryan hökmdən apellyasiya şikayəti verdi

Qanunsuz erməni silahlı birləşmələrinin tərkibində Xocalı rayonunun Meşəli kəndində soyqırım törətməkdə təqsirləndirilən Vaqif Xaçatryan barəsində olan

hökmdən apellyasiya şikayəti verib.

Bu barədə report-a onun vəkili Radmila Abilova deyib. O bildirib ki, şikayət Bakı Apellyasiya Məhkəməsinə təqdim edilib və V.Xaçatryan barəsində bəraət hökmünün çıxarılmasını istəyir: “V.Xaçatryanla noyabrın 24-də görüşdüm. Səhhiyyə ilə bağlı heç bir problem yoxdur. Ona bütün hüquqlarını izah etmişəm”.

Qeyd edək ki, Bakı Hərbi Məhkəməsinin elan etdiyi hökmə əsasən o, 15 il müddətə azadlıqdan məhrum edilib. V.Xaçatryan cəzasının ilk 5 ilini həbsdə, qalanını isə ciddi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində cəzməlidir.

Keçmiş məmur 1,5 milyon zərərə düşdü

Bir neçə gün əvvəl yanğın baş verən “Taxta bazarı”nda zərərçəkənlərdən biri keçmiş məmurdur. Hurriyyet.az xəbər verir ki, sözügedən şəxs sahibkar Əmrə Cəfərovdur.

O, uzun müddət keçmiş Nəqliyyat Nazirliyində işləyib. Nazirliyin Dövlət Avtomobil Nəqliyyatı Xidməti Bakı sərnişin və yük daşıma xidmətlərinin təşkili İdarəsinin rəis müavini və Dövlət Avtomobil Nəqliyyatı İdarəsinin Bakı Regional Şöbəsinin rəis müavini vəzifələrində çalışıb. Eləcə də Bakı Nəqliyyat Agentliyinin taksit fəaliyyətinin planlaşdırılması şöbəsinin müdiri olub.

Hazırda sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olan Ə.Cəfərov yanğında ən çox zərərçəkənlərdən biridir. O, İqtisadiyyat.az-a açıqlamasında bildirib ki, bir milyon yarımlıq malı yanaraq külə dönüb. Zərərçəkən yanğından bir gün əvvəl obyektdə bir vaqon mal gətirildiyini söyləyib. Sahibkar yanaraq külə dönmüş obyektin 800 kvadrat metrə yaxın olduğunu bildirib.

Qeyd edək ki, noyabrın 23-də

“Taxta bazarı”nda malı yanan sahibkar vaxtilə Nəqliyyat Nazirliyində işləyib

Dərnəgüldə yerləşən “Taxta bazarı”nda güclü yanğın baş verib. Hadisə nəticəsində ayrı-ayrı sahibkarlara məxsus ticarət obyektlərinin içərisindəki müxtəlif çeşidli (taxta-şalban və s.) mallar yanıb. Yanğın söndürülsə də, sahibkarlara xeyli sayda zərər dəyib.

Faktla görə cinayət işi başla-

nıb.

Yanğının səbəbini və dəymiş ziyanın həcmi müəyyən edilməsi üçün iş üzrə məhkəmə yanğıntexniki və əmtəəşünaslıq ekspertizaları təyin edilib.

Hazırda zəruri istintaq-əməliyyat tədbirləri davam etdirilir.

Hazırladı: KƏNAN

Alimi öldürən Azər Maqsudov hazırda işinin başındadır?

Noyabrın 15-də piyadanın ölümü ilə nəticələnən qəzanı törətmiş həkim Azər Maqsudov Klinik Tibbi Mərkəzin (KTM) Toksikologiya şöbəsinin müdiri kimi vəzifəsini davam etdirir.

İqtisadiyyat.az-ın əldə etdiyi məlumata görə, o, hazırda işinin başındadır.

A.Maqsudov tibb elmləri namizədi, toksikologiya üzrə mütəxəssisdir. Peşəkar həkim 1989-cu ildən o zamankı “Semaşko” xəstəxanasında (hazırkı Klinik Tibbi Mərkəz - red.) Toksikologiya şöbəsində çalışır. O, 1998-ci ildən isə Toksikologiya şöbəsinin müdürüdür.

Xatırladaq ki, Azər Maqsudov noyabrın 15-i saat 23 radələrində Sabunçu rayonu ərazisində idarə etdiyi “Mercedes” markalı avtomobillə qəza törədib. Qəza 1956-cı il təvəllüdlü Arif Acaloğlunun yüksək sürətli avtomobil yolunun piyadalar üçün nəzərdə tutulmayan hissəsində avtomobilin qarşısına qəfil çıxması nəticəsində baş verib. Dərhal A.Maqsudov özü

A.Acaloğlunu Sabunçu Rayon Mərkəzi Xəstəxanasına aparıb. Həkimlərin səyinə baxmayaraq, onun həyatını xilas etmək mümkün olmayıb.

Faktla bağlı Sabunçu Rayon Polis İdarəsində cinayət işi başlanıb, araşdırma aparılır.

Qeyd edək ki, hadisə nəticəsində ölənlər Arif Acaloğlu İstanbul

Mərmərə Universitetinin müəllimi, türkoloq alim olub. Türkiyədə yaşayan alim Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) dəvəti ilə Bakıya gəlmiş. O, Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda “Əhməd Ağaoğlu və Türk dünyası” mövzusunda noyabrın 16-da keçirilmiş beynəlxalq elmi konfransa dəvət olunubmuş.

Ikinici Dünya müharibəsindən sonra formalaşmış dünya düzəni dağılıb və onun bərpası artıq mümkün deyil. Artıq bütün böyük dövlətlərin liderləri də şərti olaraq "Yalta-Potsdam dünya nizamı" adlandırılan düzənin dağıldığını etiraf edirlər. Dünyamızın münasibətlər sistemi isə elə formalaşmış ki, bir düzən dağılan kimi yeni nizamın formalaşması başlayır. Yeni dünya düzəni isə bir qayda olaraq böyük dövlətlərin iştirak etdiyi müharibələrdən sonra, savaşa nəticələrinə uyğun formalaşmağa başlayır.

Yeni dünya düzənin qəçinilməz bir proses olacağı aydın olsa da, yeni nizamın necə olacağı bağlı bir-birinin tam əksinə olan iddialar var. ABŞ prezidenti Cozef Bayden Vaşinqtonun yeni dünya düzəninə liderlik etmək iddiasında olduğunu bəyan edib. İranın ali dini lideri Ayətullah Əli Xameneinin iddiası isə belədir ki, yeni dünya düzəninə Amerikanın artıq heç bir rolu olmayacaq. Ayətullah Əli Xameneinin bu mövqeyi heç şübhəsiz ki, sağlam təhlil və məntiqə əsaslanmır. Ən böyük siyasi, iqtisadi və hərbi gücə malik bir dövlətin yeni dünya düzəninə heç bir rolunun olmayacağı haqqında iddia sağlam ağılın məhsulu hesab edilə bilməz.

İkinci Dünya Müharibəsindən sonra formalaşan "Yalta-Potsdam dünya nizamı"nda Moskva iki əsas güc mərkəzindən biri idi. Hindistan Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi, general Anil Çauhan isə hesab edir ki, yeni dünya düzəninə Rusiya geosiyasi əhəmiyyətini itirəcək. General Çauhan hesab edir ki, dünyanın ən böyük nüvə arsenalına malik olmasına və Pekinlə mütəfiqlik münasibətləri yaratmasına baxmayaraq Rusiyanın təsirinin azalması qaçınılmazdır. Əslində isə, general Çauhanın təsvir etdiyi vəziyyətin gerçəkləşməsi prosesinin şahidi və müəyyən mənada da iştirakçısıdır. Rusiyanın təsiri sürətlə azalır. Postsovet məkanın bütün coğrafiyasında, Şərqi Avropa, Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiyada Rusiyanın təsir gücü 24 fevral 2022-ci ildən öncəki vəziyyətlə müqayisədə ciddi şəkildə azalıb. Rusiya hələlik bu coğrafiyanın ən böyük dövləti olaraq qalsa da, artıq bölgənin hakimi deyil.

Rusiyanın mövqelərinin zəifləməsi, xüsusilə Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiyada təsirinin azalması İranın mövqelərinin də zəifləməsinə səbəb olmağa başlayıb.

Moskvanın itirdiyi mövqeni Pekinin tutacağı, Rusiya, İran

Yeni dünya düzəni və Güney Azərbaycanın istiqlalı...

və Şimali Koreyanın yer aldığı "Şər oxu"na Çinin liderlik edərək yeni dünya düzəninə güc mərkəzlərindən biri olacağı haqqında fikirlərin müəyyən əsası olsa da, belə bir perspektivi istisna edən çox ciddi amillər var. Çin özü də belə bir güc mərkəzi yaratmaq istəmədiyini artıq bəyan edib. Asiya-Sakit Okean İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatının (APEC) San-Fransiskoda keçirilən sammiti çərçivəsində ABŞ

dan isə İran üzleşdiyi çağırış və təhlükələrə cavab vermək imkanında deyil. İmperiya və böyük dövlətləri tarix səhnəsindən silən ən ciddi amil üzleşdikləri çağırış və təhlükələrə cavab vermək imkanında olmamasıdır. Sovet İttifaqının taleyi buna ən bariz nümunədir. İrandan dəfələrlə güclü və böyük olan Sovet İttifaqı xarici hərbi müdaxilə ilə deyil, üzleşdiyi çağırış və təhlükələrə cavab vermək imkanın-

tərir.

Nobel Sülh Mükafatının İranda qadın hüquqları uğrunda mübariz, əslən Güney Azərbaycandan olan Nərgiz Məhəmmədiyyə, Avropa İttifaqının insan hüquqları sahəsində ən yüksək mükafatı olan Andrey Saxarov adına "Düşüncə Azadlığı" Mükafatının da İranda şəriət qaydalarının qurbanı olan Məhsə Əminiyyə veriləməsi təsadüfi deyil. Bu iki hadisə göstərir ki, İrana yönəlmiş siyasətdə insanları hürriyyətə qovuşduracaq universal insan hüquqlarına daha çox önəm veriləcək.

Buna görə də müasir dövrdə "şər oxu"nun liderliyi ilə dünya düzəni yarana bilməz. Yaransa belə, belə dünya nizamı həyatı qabiliyyətli ola bilməz. Dünya nizamının totalitarizm və təcavüz üzərində qurulduğu dövr keçmişdə qalıb və geri qayıda bilməz. ABŞ prezidenti Cozef Baydenin qeyd etdiyi kimi, yeni dünya nizamı milli dövlətlərin ərazi bütövlüyü, suverenliyi və universal insan hüquqları əsasında formalaşmalıdır.

"Yalta-Potsdam dünya nizamı" əsasən Avrasiyaya aid idi. Həmin düzənin dağılması isə Avrasiyadakı siyasi münasibətlər sistemini və geosiyasi konfigurasiyanı dağıdacaq. Bu proses Avrasiyadakı bütün ölkələrə təsir edəcək proses olsa da, əsas təsiri Rusiya və İranda müşahidə ediləcək. "Yalta-Potsdam dünya nizamı"nın dağılması əslində Rusiya və İranın dağılmasını ehtiva edir.

Bütün bunlar əsas verir deyək ki, universal insan hüquqları əsasında formalaşacaq yeni dünya düzəninə İranda xalqların öz müqəddəratını təyin etmə hüququnun tanınacağı bir dünya olacaq. Çünki, İran milli dövlət olmadığı kimi, insan haqq və

hüquqlarını ən sərt şəkildə məhdudlaşdıran ölkədir. Universal insan hüquqlarının hakim olacağı dünyada isə İran kimi çoxmillətli ölkə totalitar rejimlə davam edə bilməz. Digər tərəfdən İran kimi totalitar rejimlər əsasən dünyadakı mövqeyini və təsir dairəsini itirdikdə dağılmağa başladığı da tarixdən məlumdur.

İsrailin HƏMAS-ın terror hücumuna qarşı başladığı antiterror əməliyyatı həm də İranın on illiklər ərzində on milyardlarla dollara sərf edib hazırladığı və Tehranın təsir dairəsini yaymağa xidmət edən proksi qüvvələrə yönəlib. Həmin proksi qüvvələrin məğlubiyyəti İranın Yaxın Şərqdəki təsir dairəsinin kəskin azal-

Xəqani Cəfəri, Politoloq

masına səbəb olacaq. Çünki, bu qüvvələr teokratik rejimin bir hissəsinə çevrilib və onların uğuru Tehran rejiminin qələbəsi hesab olunur. Bu qüvvələrin məğlubiyyəti və təsir imkanlarının azaldılması İranın məğlubiyyəti olacaqdır. HƏMAS-ın strukturunun dağıdılması, Hizbullahın İsrailə müharibədən yayınmağa çalışaraq öz qınına çəkilməsi Tehranın məğlubiyyətidir. Daha geniş mənada isə bu hadisə İranın öz təsir dairəsini yaratmaq üçün uzun illər ərzində on milyardlarla dollar xərcləyib müəyyən uğurlar da qazandığı siyasətin iflasıdır. Yaxın Şərqi təsir altında saxlamağa yönəlmiş bu siyasətin iflası teokratik rejimin ləğvini təmin etməsinə səbəb olacaqdır. Bundan sonra İranda mərkəzdən qaçma prosesi tarixin dialektik inkişaf qanununa uyğun olaraq həlledici mərhələyə daxil qoyacaq.

Güney Azərbaycan istiqlaliliyətini qazanmadan yeni dünya düzəninə formalaşması başa çatma bilməz. Yeni dünya düzəninə formalaşması prosesi yalnız Güney Azərbaycan istiqlaliliyətini qazandıqdan sonra başa çatacaq. Bu isə o deməkdir ki, Güney Azərbaycanın istiqlaliliyətini tarixin dialektik inkişaf qanununun diqqəti olaraq tarixi zərurətə çevrilib.

prezidenti Co Baydenlə görüşdə Çin dövlət başçısı Si Cinpin ABŞ-a qarşı avtoritarların aliansını, yuxarıda bəhs edilən "Şər oxu"nu yaratmayacağı ilə bağlı vəd verdi. "Şər oxu" yaratmayacağı ilə vəd ilə yanaşı Si Cinpin Çinin ABŞ-ın dostu və tərəfdaşı olmağa hazır olduğunu bəyan etməsi tamamilə yeni geosiyasi vəziyyət yaradır. Bu o deməkdir ki, İranın qurtuluşu kimi gördüyü "Şər oxu"nun formalaşma ehtimalı minimuma yaxındır.

Ukraynaya qarşı müharibədə hərbi-siyasi uğursuzluqlara məruz qalan Rusiyanın isə İranın yeganə sığınacaq kimi gördüyü "Şər oxu"nu yaratmağa imkanı yoxdur. "Şər oxu" olma-

da olmadığı üçün dağıldı.

Böyük Məhəmməd Əmin Rəsulzadənin bir əsr öncə irəlilədiyi "İnsanlara hürriyyət, millətlərə istiqlal" tezi bu gün dünyanı hərəkətə gətirən əsas ideyaya çevrilib. Əsərdə altıncı olan xalqların istiqlaliliyət uğrunda mübarizəsi iki il öncə ilə münasibətdə beynəlxalq münasibətlərdə indi daha çox dəstək qazanmağa başlayır.

"Post-Rusiya Azad Xalqlarının Forumu"nın legitimləşərək Moskvanın əsarətində olan xalqları təmsil edən platforma kimi tanınması, Beynəlxalq Uyğur Forumunun güclənməsi millətlərin istiqlal mübarizəsinin iki il öncə ilə müqayisə edilməz dərəcədə dəstək qazandığını gös-

SSRİ dağıldıqdan sonra ərazisi-nin 20 faizi işğal edilib, bütün iqtisadi, inzibati, dövlət strukturları dağılıb, hər yandan düşmən dövlətlər tərəfindən blokadaya alınmış Azərbaycan, nəhayət, “ölüm yatağı”ndan ayağa durub, öz ərazilərini işğaldan azad etdi. Əlbəttə, bütövlükdə Azərbaycan xalqının dözülməz əzablara və mərhumiyyətlərə mərdliklə sinə gərərək, bütün bunlara dözməsini unutmamaq şərtilə. Bunun üçün ilk növbədə Bakı-Ceyhan kəməri, Bakı-Tiflis-Qars dəmir yolu vasitəsilə Azərbaycanın strateji iqtisadi blokadanı yara bilməsi əsas amilə çevrildi.

Ötən 30 il ərzində tədricən, çətinliklə ölkədə müəyyən iqtisadi, inzibati, ictimai strukturlar formalaşmış oldu. Azərbaycanın bu tarixi kəsimində düşdüğü fəlakətli vəziyyətində formalaşan bu iqtisadi, inzibati, hüquqi, digər ictimai sistemlər və dövlət pyramidasının varlığı yaranmış bu durumdan çıxmaq üçün yeganə yol, vasitə olmasa da, son nəticədə ölkənin əsas problemi olan zəbt edilmiş ərazilərin azad edilməsi ilə nəticələndiyindən, öz mövcudluğuna haqq qazandırmışa iddialı ola bilər. Praktiki olaraq bu gün işğal olunmuş ərazilərimizi azad etsək də, istər ermənilər, istərsə də Cənubi Qafqazda ağalığ etmək niyyətində olan yaxınlı-uzaq türk düşmənləri həm beynəlxalq, həm də ölkə daxilində olan vəziyyətdən yararlanıb, Azərbaycanı diz çökürmək niyyətindən əl çəkmir və çəkməyəcəklər də. Bu həyatın obyektiv qanunu olub, əbədi davam edəcək bir prosesdir.

Xarici düşmənlərimizə dəyişkən iqtisadi, hərbi, siyasi proseslərə az-çox operativ nəzarət edib, hər bir situasiyaya uyğun qərar qəbul etməklə, gözlənilən düşmən zərbələrindən qorunmağa müəyyən imkan verən iqtisadi, hərbi, siyasi potensialımız var. Bundan əlavə, arxamızda Türkiyə, Türk Dövlətləri Təşkilatına daxil olan türk dövlətləri və Pakistan kimi dayığımız mövcuddur.

Ən təhlükəli amillər isə ölkənin daxilindədir. Bir tərəfdən 30 il davam edən və əhalinin əksəriyyətini ehtiva edən işsizlik, Tehranın molla rejiminin bu fürsətdən sui-istifadə edərək ölkədə əhalinin çarəsiz durumda olan qismindən, şüəllik, narkotika alveri sıırmaqla yaratdığı silahlı, silahsız, terror və narkotik vasitələr alveri ilə məşğul olub, hər anda dövlətə qarşı istifadə edilə biləcək müəşəkkil şəbəkə mövcuddur.

Son 30 ildə dövlət və təsərrüfat orqanları məmurları üçün yaradılmış cəzasızlıq şəraitində onların əhalini sözün əsl mənasında iqtisadi və inzibati terrora məruz qoyması respublika əhalisinin mütləq əksəriyyətində dövlətə qarşı nifrət hissi aşılamışdır. Çox insanlar öz nifrət hissini gizlətmədən hətta elektron kütləvi informasiya vasitə-

Kimlər ölkədə üsyan hazırlayır?

lərində açıq şəkildə bəyan edirlər. Bu isə o deməkdir ki, müstəqil Azərbaycan dövlətinin düşmənləri olan xarici dövlətlərin hər hansı birinin ölkə daxilində ciddi silahlı və ya silahsız qarşıdurma yarada bilməsi üçün zəruri olan insan kütləsi artıq mövcuddur və bu kütlənin sayı heç də az deyil.

Buna baxmayaraq dövlət və təsərrüfat orqanları məmurları öz mövqelərindən sui-istifadə edərək əhalini, xüsusilə onun imkansız təbəqəsini açıq-açıqına, heç bir əsas, səbəb olmadan quldurcasına talan etməklə məşğuldur. Məsələn, Xırdalan şəhərində 2 m2-lik, eyni zamanda ancaq bir müştəriyə xidmət etmək üçün bir kreslo su olan 2-ci dərəcəli əlil olan döləyin ayağına Abşeron Enerji Satış İdarəsi heç bir əsas olmadan yalan bəhanə ilə elektrik məsrəfinə görə 371 AZN borc yazmışdır. Vətəndaşın Energetika Nazirliyinə daxil olmuş 3-15/1-N-1461-5/2023 nömrəli 03.04.2023-cü il tarixli müraciətinə Enerji məsələlərini Tənzimləmə Agentliyinin Sumqayıt filialında araşdırılaraq verdiyi cavabda deyilir: “Obyektde 2003-cü ildən etibarən hesablaşma elektrik sayqacının olmasına baxmayaraq “Azərişiq” ASC-nin elektron məlumat bazasında 2015-ci ildə qeydiyyatda alınmışdır. Belə ki, “Azərişiq” ASC-nin nümayəndələri tərəfindən 14.12.2015-ci il tarixdə qeyri-yaşayış sahəsində elektrik enerjisindən sayğacsız və qeydiyyatı olmayan istifadə edilməsi barədə RI003830 nömrəli akt tərtib edilmiş və yenidən hesablaşma sənədi hazırlanaraq abonentin hesabına 1386 kvts (dəyəri 83,16 manat) elektrik enerjisi sərfiyyatı yazılmışdır. Bundan sonra da mövcud sayğacın göstəriciləri nəzərə alınmamış, 14.12.2015-ci il tarixdən 15.05.2018-ci il tarixədək heç bir əsas olmadan transformator itkisi adı altında 1870 kvts (dəyəri 168,30 manat), 15.05.2018-ci il tarixdən 28.01.2019-cu il tarixinədək isə metodiki hesablama adı altında 1330 kvts (dəyəri 119,70 manat) əlavə elektrik enerjisi sərfiyyatı yazılmışdır. Bu səbəbdən abonentin hesabında ümumilikdə

371,16 manat borc məbləği yaranmışdır.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 02.02.2005-ci il tarixli, 18 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Elektrik enerjisindən istifadə Qaydaları”nın 8.16-cı bəndinə görə bu müddət ərzində hesablaşma elektrik sayqacının normal işi enerjitechizati müəssisəsi tərəfindən bərpa olunmalıdır.

Bundan əlavə Qaydaların 8.2-ci bəndinin tələbinə əsasən enerji təchizati müəssisəsi istehlakçıya verdiyi elektrik enerjisinin dəyərini, yalnız sayqacın göstəricilərinə əsasən tam hesablamalı və hər ay istehlakçıya məlumat (hesab) təqdim etməlidir (göndərməlidir).

Yuxarıda qeyd olunanları nəzərə alaraq, transformator itkisi adı altında əsassız yazılmış elektrik enerjisi sərfiyyatının silinməsi, metodiki hesabat yolu ilə aparılmış hesablaşmaya mövcud Qaydaların tələblərini nəzərə alaraq yenidən baxılması üçün “Azərişiq” ASC-ə məktublarla müraciət olunmuşdur.

Buna baxmayaraq, “Azərişiq” ASC-nin əməkdaşları yeddi aydır ki, vətəndaşı hədələməklə, işğını vaxtaşırı kəsməklə bu qanunsuz “borcu” ödəməyə məcbur etməyə çalışırlar.

Əslində ölkənin digər təsərrüfat, istərsə də dövlət orqanlarına vətəndaşlara qarşı açıq-aşkar soyğunçuluq edilməsi üçün münbət cəzasızlıq şəraiti yaradılması səbəbindən, məmurların vəzifə cinayətləri baş alıb gedir. Bu cəhət də, çox maraqlıdır ki, məmur cinayətləri üzrə vətəndaşların şikayətlərinə baxılması prokurorluq orqanlarına qadağan edildiyindən, şikayətçi vətəndaşlar məhkəmələrə yönləndirilir. Məhkəmələrə müraciət edilməsi üçün vətəndaşın özünün məhkəməyə müraciət etməsi yasaq edilib. Vətəndaş rəsmi sənədlərlə sübut edilən adi məmur qanunsuzluğuna görə məhkəməyə müraciətini hökmən vəkllər kollegiyasının üzvü olan vəkil vasitəsilə təqdim etməlidir. Bu isə imkansız vətəndaşlar üçün ağır maddi yüküdür.

Bu sahədə Dövlət Yol Polisi də

“Azərişiq” ASC-dən geri qalmır. Məsələn, Bakı Şəhər Dövlət Yol Polisi 17.05.2023-cü il tarixdə vətəndaşın telefonuna 05.01.2023-cü il tarixdə, yəni 5 ay sonra yol hərəkəti qaydasını pozduğuna görə 60 manat cərimə, əlavə olaraq 36 manat dəbbə pulu ödəməli olduğu barədə bildiriş göndərilib. Vətəndaş 19.05.2023-cü il tarixdə, yəni bildiriş göndərildikdən 2 (iki) gün sonra 60 manatı ödəyib, 36 manat dəbbə pulunun nədən yaranıldığını Respublika Dövlət Yol Polisindən soruşanda, cavab verirlər ki, “bu radar deyil, BŞDYP-nin əməkdaşının yolda saxlayıb yazdığı protokol üzrə cərimə olduğu üçün oraya müraciət etməlisən”.

Bakı şəhər DYP-ndə isə vətəndaşa nə protokol, nə də protokolda imzasını göstərmədən ondan tələb edirlər ki, get bankdan ödədiyin 60 manatı al, 35 manat dəbbə pulu da əlavə edərək, yəni 95 manatı ödə. Artıq beş aydan çoxdur ki, vətəndaşa qanunsuz ödətdikləri pulu qaytarmadıqları bir tərəfə, üstəlik DYP-yə çağıraraq sürücülük vəsiqənin ləğv ediləcəyi ilə hədələyirlər. Hətta DYP-nin bu barədə məhkəməyə müraciəti qanunsuz olduğu üçün məhkəmə bu işi icraata götürməkdən imtina etdikdən sonra belə, Bakı şəhər DYP-si bu qanunsuz əməlini örtbasdır etməkdən ötrü, vətəndaşa müxtəlif üsullarla təzyiq edərək, qanunsuz yazdığı cəriməni bu günə qədər ləğv etmir.

Respublikanın təsərrüfat və dövlət orqanlarında bu qəbildən olan qanunsuzluqlar, daha dəqiq desək məmurların vəzifə cinayətləri hər gün minlərlə dəfə təkrar olunur.

Birincisi, yol polisi “SMCRadar.az” vasitəsilə vətəndaşa cərimə haqqında protokol nömrəsi, protokolun qüvvəyə minmə tarixi, cərimənin məbləği haqqında məlumat göndərdiyi halda, niyə qayda pozuntusunun yerini, vaxtını dəqiq əks etdirən video görüntünü göndərmir? Çünki bu halda vətəndaş başqa işlərini kənara qoyub Respublika Dövlət Yol Polisi İdarəsində bu görüntüyə baxmaq üçün ən azı bir gün vaxt itirməz. Vətəndaş

nəyə görə cərimə ödədiyini bilər. Həm də qayda pozuntusunun olub-olmaması haqqında vətəndaşın əlinde əşyayi-dəlil də olar.

İkincisi, vətəndaşdan DƏBBƏ pulu tələb etmək hüququnu polisə hansı qanun verib? Məgər polis vətəndaşa kredit faizi ilə borc pul verib ki?

Üçüncüsü, qayda pozuntusu varsa, yol polisi vətəndaşın qayda pozuntusuna yol verməsi haqqında məlumatı niyə 5-6 ay gizlədib, az qala cərimə məbləği qədər dəbbə pulu adı ilə vətəndaşı qarət edir? Əgər vətəndaş bu müddət ərzində polisdən aldığı məlumat əsasında bir neçə cərimə ödəyib-sə, polis cərimə haqqında məlumatı vaxtında verirsə, vətəndaş ya bu cəriməni ödəyir, razılaşmadığı halda öz sübutu, arqumenti əsasında şikayət edir. Yol polisinin qayda pozuntusu olub-olmadığından asılı olmayaraq 5-6 ay geri tarixlə vətəndaşa məlumat göndərilib, vətəndaşdan əlavə pul tələb etməsi bütün hallarda vəzifə cinayətidir.

Bundan başqa, dövlətin və xüsusi mülkiyyətdə olan təsərrüfat təşkilatlarında əmək haqqının, sosial müavinətlərin verilməsinin aylarla gecikdirildiyi ölkədə yol polisinin nəinki reallıqda baş vermiş qayda pozuntularına, hətta mövcud olmayıb polisin arxa tarixlə tərtib etdiyi saxta protokollara əsasən dəbbə pulu tələb etməsi hansı məntiqə sığır? İlk baxışda xırda və əhəmiyyətsiz görünən, lakin gündə minlərlə dəfə təkrar olunan bu qanunsuzluqlar, ədalətsizliklər son nəticədə vətəndaşın vətəne, millətə, dövlətinə olan məhəbbətini nifrətə çevirib, ölkədə düşmənlərimizin ən ümdə arzusu olan ölkə daxilində sabitsizlik yaratmaq məqsədini həyata keçirmək üçün hazır kütlə yetişdirmir?

Bütün bu cinayətləri dövlət pyramidasının yuxarı pillələrində oturan məmurların təşkil etdiyini, məmurlar üçün konstitusiyaya və qanunların ziddinə olaraq yüksək səviyyədə cəzasızlıq şəraitinin yaradılması ilə bərabər bu qanunsuzluqların sırası içracılarının bəzən ölkə rəhbərliyinin şəxsi göstərişi ilə “vətəndaşlardan daha çox pul yığmaq planı” qoyulması tipli şaiyələrin cəmiyyətdə intensiv yayılması, hakimiyyətdə olan “müxəlif” qruplaşmaların yaratdıqları, hakimiyyətdən narazı kütlənin tək-cə say etibarilə sürətlə artmasını deyil, həm də dövlət başçısı ilə vətəndaşlar arasında yaratdıqları uçurumu daha da dərinləşdirməkdə israrlı olduğunu sübut edir. Xüsusilə son 30 ildə düşmən xarici dövlətlərin əhatəsində və hədəfində olan Azərbaycanı daxilədən, partlaması üçün kiçik bir qığılcımın bəs edəcəyi barit çəlləyinə döndərənlerin bu niyyətini neytrallaşdırmaq olar. Mən ölkə rəhbərliyinə hakimiyyət-vətəndaş münasibətlərini normal vəziyyətə gətirə biləcək belə bir proqram təklif edə bilərəm. Lakin, ölkəni fəlakətə sürüyən qruplaşmanın ölkə rəhbərliyini dövrəyə aldığı “dəmir hasarı” aşaraq, onu təqdim etmək də imkansız görünür.

Şapur QASIMİ

Xırdalanda sakinlərin telefon xətti özbaşına kəsilir, yenisinin çəkilməsi üçün 110 manat tələb edilir

Xırdalan şəhəri, 28-ci məhəllə, bina 16-nın sakinləri tərəfindən "Hürriyyət" in redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub. Şikayətçilər iddia edirlər ki, Xırdalanda əhalini optik internetlə təmin etmək adı altında sakinlərin telefon xətləri onların razılığı olmadan kəsilir, sonradan 110 manat qarşılığında hər bir ailəyə yeni telefon xəttinin çəkilməsi təklif edilir. Əlavə xərcə düşmək istəməyən sakinlər rəsmi qurumlardan, o cümlədən Abşeron Rayon Avtomatik Telefon Stansiyasının (ATS) rəhbərliyindən şikayətçidir:

"Hörmətli Redaksiya!

Xırdalan şəhəri, 28-ci məhəllə, bina 16-nın sakinləri olaraq, son çarəni mətbuata məlumat verməkdə gördük.

Məlumat üçün bildirik ki, son zamanlar Xırdalana yeni optik internet xətti çəkilir. İnsanlardan soruşmadan telefon xətləri özbaşına kəsilir və onlar məcbur edirlər ki, əlavə ödəniş etməklə yeni optik kabele qoşulsunlar. "İstəmirik" deyəndə isə, bizə yol göstərilir ki, "get ATS-ə, 110 AZN ödəniş et, telefonunuz işləsin". Yeni işləyən telefon xətlərini özbaşına kəsdiqləri bəs deyilmiş kimi, bir də bizə 110 manat ödətdirmək istəyirlər. Çünki, fikirləşirlər ki, hər adam aparıb o pulu ödəməyəcək və beləliklə bunların təklifləri keçərli olacaq.

Biz sakinlər sizdən problemimizi işıqlandırmağınızı xahiş edirik, bəlkə, bəzi yatmış qurumlar oyana ki, "Azəriqaz", "Azərişiq", və "Azərsu"dan sonra ATS-lər də artıq insanların başına oyun açmağa başlayıb.

Digər qurumlardan fəqli olaraq, ATS-lərin planları daha böyükdür. Bu səbəbdən də, birdən-birə insanları aldadıb, onlardan nə az, nə çox 110 manat pul tələb edirlər".

Qeyd edək ki, sakinlərin şikayəti ilə bağlı "Aztelekom"un mətbuat katibi Alidə Mustafayeva ilə əlaqə saxladıq. O bildirdi ki, heç bir abunəçi yeni nəsil, GPON texnologiyası əsasında təmin edilən xidmətlərə qoşulmağa məcbur edilmir. Alidə xanımın yazılı mövqeyini olduğu kimi dərc edirik: "Aztelekom" MMC tərəfindən abunəçilərə "Onlayn Azərbaycan" layihəsi çərçivəsində GPON (Gigabit Passive Optical Network) texnologiyasının tətbiqi ilə bağlı yeni xidmətlə əlaqədar ətraflı məlumat və təkliflər verilir. Belə ki, abunə-

çilərə məlumat verildikən yeni xidmətlərə qoşulma və güzəşt şərtləri (aşağıda qeyd edilib) izah olunur. Abunəçilər yeni nəsil, GPON texnologiyası əsasında təmin edilən xidmətlərə qoşulmağa məcbur edilmir və GPON şəbəkəsi üzərindən verilən xidmətə qoşulmaq seçimi etməyən abunəçilərə əvvəlki xidmətlərin göstərilməsi davam etdirilir.

Qeyd edək ki, vətəndaşların informasiya-telekommunikasiya şəbəkəsindən dayanıqlı, təhlükəsiz və keyfiyyətli istifadə etmələri üçün "Aztelekom" MMC tərəfindən ölkənin rəqəmsal transformasiya siyasətinə uyğun olaraq yeni nəsil avadanlıqlar quraşdırılır və layihələr həyata keçirilir. Beləliklə, fiber-optik telekommunikasiya şəbəkəsinin tikilməsi, GPON texnologiyası əsasında rabitə infrastrukturunun qurulması, telefonlaşmayan ərazilərin müasir standartlara cavab verən avadanlıqlarla təchiz olunması və mövcud telekommunikasiya şəbəkəsinin yenilənməsi işləri sürətlə davam etdirilir.

Sənədləşmə zamanı GPON texnologiyası üçün abunəçilərə təklif edilən kampaniya və güzəşt şərtləri aşağıdakılardan ibarətdir:

1. 12 aylıq güzəştli şərtlə (telefon+internet) - İstifadəçi 12 ay ardıcıl istifadə və ödəniş öhdəliyi ilə qoşulduqda 30 manat çəkiliş haqqından azad edilir, ödənişsiz ONT modemi əldə edir.

2. Standart müqavilə (telefon+internet) - İstifadəçi standart müqavilə bağlayaraq telekommunikasiya xidmətlərinə qoşulduqda çəkiliş üçün 30

manat, ONT modemi üçün endirimlə 50 manat ödəniş edir.

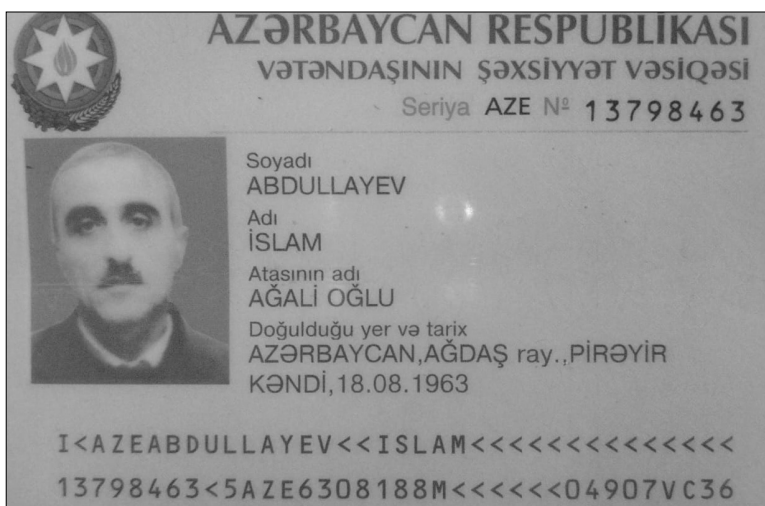
3. Standart müqavilə (telefon) - İstifadəçi standart müqavilə bağlayaraq yalnız telefon xidmətinə qoşulduqda 30 manat çəkiliş haqqı, ONT modemi üçün 110 manat ödəniş edir.

Məlumat üçün bildirik ki, vətəndaşlardan bütün hallarda yarana biləcək sual və təkliflərlə bağlı 7/24 rejimdə fəaliyyət göstərən Çağrı mərkəzlərinə - "Aztelekom" abunəçilərindən "170", "Baktelecom" abunəçilərindən "155" qısa nömrəsinə müraciət etmələri xahiş olunur".

Lakin şikayətçilər "Aztelekom" mətbuat katibinin bu açıqlamasının həqiqətə uyğun olmadığını iddia edir. Belə ki, onlar "bizi məcbur edirlər, əks halda telefonsuz qalacağınsız deyirlər", - deyərək şikayətlərinin əsassız olmadığını bildirirlər. Onu da iddia edirlər ki, noyabr ayının 24-də şikayətçilərdən birinə 012 323 00 00 telefon nömrəsi ilə zəng vurulub, eyni sözlər deyilib: "Yeni çəkilən internet xəttini tərifiyləyiblər və qoşulmalarını xahiş ediblər. Şikayətçilər "istəmirik" dedikdə isə, onlara bildirilib ki, 110 manat ödəniş etdikdən sonra telefon xəttiniz açılacaq. İşləyən telefon xətlərinin qanunsuz kəsildiyi bir yana, bildirirlər ki, ya telefonsuz qalmalısınız, ya da 110 manat ödəməlisiniz".

Son olaraq onu da qeyd edək ki, redaksiyamıza ilk olaraq şikayət edən 28-ci məhəllə, bina 16, mənzil 1-in sahibi Ağasıyev Loğman Əli oğlu əməkdaşımızla söhbətində artıq probleminin həll olunduğunu bildirib. Onun sözlərinə görə, amma mənzilinə telefon

Sakinlərdən birinin redaksiyamıza şikayətindən sonra telefon xətti pulsuz çəkilib

xəttinin necə, kim tərəfindən çəkildiyindən xəbərsizdir. Lakin məlum olan odur ki, telefon xətti ATS tərəfindən bərpa edilib və heç bir ödəniş tələb edilməyib. Hətta ona deyilib ki, "xahiş edirik, heç bir jurnalisti məsələyə qatmayın".

Redaksiyamıza daxil olan

məlumatla əsasən, digər sakinlər 110 manat ödəniş etdikdən sonra telefon xətləri bərpa edilib.

Jalə FAMILQIZI

P.S. Mövzunu diqqətdə saxlayacağıq.

"Problem yaxında həll olunacaq, rəhbərlik bunun üçün çalışır"

Naxçıvan Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin işçilərinə 4 aydır maaş verilmir

Naxçıvan şəhər sakini Əliyev Hekayət Nəbi oğlu tərəfindən Hurriyyet.az saytının redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub. Şikayətçi iddia edir ki, işlədiyi Naxçıvan Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsində işçilərin əmək haqqı 4 aydır verilmir.

"Mən, Əliyev Hekayət Nəbi oğlu, yazaraq sizdən xahiş edirəm ki, problemimi işıqlandırınız.

Məlumat üçün bildirim ki, Naxçıvan Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin Dərində cızma layihələndirmə tikinti idarəsində çalışıram. 4 aydır işlədiyimiz idarədən əmək haqqı ala bilmirik. Mən orada gözetçi vəzifəsində işləyirəm. İdarənin tərkibində olan hər kəsə müraciət etmişəm, lakin faydası yoxdur".

Məsələ ilə bağlı Naxçıvan Dövlət Şəhərsalma və Arxitektura Komitəsinin xanım mühasibi ilə əlaqə saxladım. O bildirdi ki, idarə hazırda Ali Məclisin qərarı ilə özəlləşdirilir.

"İdarə qiymətləndirilmədən sonra satışa çıxarılıb, özəlləşdiriləcək. Tək Hekayət müəllimin yox, bizim özümüzün də belə bir problemimiz var. Amma problem yaxında həll olunacaq, rəhbərlik bunun üçün çalışır".

Jalə FAMILQIZI

Paşinyanın “həyat Gürcüstanının xilə

Hər iki ölkənin iqtisadi gələcəyi Azərbaycan-Türkiyə tandemində iştirak etməkdən, Bakının irəli sürdüyü, müəllifi olduğu beynəlxalq layihələrdə yer almaqdan keçir...

Hazırda Qərblə Rusiya arasında manevr etməyə çalışmaq “həyatda qalmaq” çalışan ən parlaq siyasi simalardan biri Nikol Paşinyandır desək, yəqin ki, yanılmarıq. Ermənistanın baş naziri Qərbin qarşısında reverans, Rusiyanın qarşısında isə demarş etməklə simasını qorumağa və özünü təsdiq etməyə çalışır. Paşinyan öz manevrləri ilə Qərblə Rusiya arasında “get-gəl” cəhdləri ilə yanaşı, “erməni siyasəti”nin çirkin simasını da əks etdirir.

Sual oluna bilər ki, hansı şəkildə? Cavab olaraq deyilə bilər ki, din qardaşı Gürcüstanı tələyə salmaq çalışmaq. Əlbəttə, İrəvanın ABŞ-ın Azərbaycana qarşı təhdidkar münasibət sərgiləməsinə “maşa olması”nı hansısa mənada başa düşmək olar. Hərçənd, ABŞ da “dəm vurduğu” demokratik prinsipləri lazım gələndə ayaqlaya bilər. Buna misal kimi, elə ABŞ-ın Beynəlxalq İnkişaf Agentliyinin (USAID) Cənubi Qafqaz ölkələrinin daxili işlərinə kobud şəkildə müdaxilə etməsinə və Gürcüstanda ikili standartlar nümayiş etdirməsinə göstərmək olar. Xüsusilə 2023-cü il oktyabrın əvvəlində Gürcüstan Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin (DTX) USAID-in dəvəti ilə dövlət çevrilişləri və “rəngli inqilablar”ın təşkili üzrə “mütəxəssis”lərin ölkəyə gəlməsi barədə məlumat yaymasından sonra bu barədə mühakimə yürütmək çox yerinə düşər. Hansı ki, qonşu ölkənin Dövlət Təhlükəsizlik Xidmətinin məlumatına görə, USAID sentyabrın 26-29-da Serbiyanın CANVAS (Təbii Qeyri-zorakı Fəaliyyət və Strategiyalar Mərkəzi) qeyri-hökumət təşkilatının nümayəndələri tərəfindən Tiflisdə keçirilən təlimləri maliyyələşdirib. Dörd günlük təlim kursunun məqsədi ekstremistləri Gürcüstanda “qeyri-zorakı” hakimiyyət dəyişikliyi həyata keçirmək üçün hazırlamaq olub. Tiflisdəki “İbis” mehmanxanasında qeyri-hökumət təşkilatlarının nümayəndələri və vətəndaş cəmiyyəti fəalları, xüsusən də hökumətin devrilməsi proseslərinin hazırlanması və həyata keçirilməsində həlledici rol oynamaqlı olan böyük qruplardan biri üçün yenidən hazırlıq keçib.

Burada haşiyyə çıxaraq bir nüansı vurğulamaq yerinə düşər ki, Al-nin xarici siyasət ofisinin rəsmi nümayəndəsi Peter Stano maraqlı bir açıqlama verdi. O bildirdi ki, Avropa İttifaqı Gürcüstanla Moldovanı Dnestryanı, Abxaziya və Cənubi Osetiya olmadan birliyə qəbul edə bilər.

Azərbaycana gəlincə isə, rəsmi Bakı USAID-in ölkədəki sabitliyi pozmaq üçün addım atmasını gözlemədi, sadəcə olaraq bu təşkilatı “qapıdan qovdu”. Azərbaycan Prezidenti Administrasiyasının xarici siyasət şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev bildirdi ki, Azərbaycanda “Artıq USAID-in fəaliyyət

göstərməsi üçün yer yoxdur”. O, USAID-in direktoru Samanta Pauerin destruktiv mövqeyini qeyd edərək, onun nəzərinə çatdırdı ki, “USAID, Birləşmiş Ştatların Təhlükəsizlik Şurasındakı daimi nümayəndəsi postunda heç vaxt azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkünlərin acınacaqlı vəziyyəti ilə bağlı məsələ qaldırmayıb və BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinin həyata keçirilməsini tələb etməyib. “Avrora” Fondunun mükafat laureatı Samanta Pauer bu fondun təsisçisi, məşhur oliqarx və “çirkli pulların” yuyulması ilə məşğul olan Ruben Vardanyanla əlbir olub.

Çox maraqlıdır ki, 2019-cu ildə Avropa Parlamentinin üzvləri çirkli pulların yuyulması sxemlərinə görə Ruben Vardanyana qarşı sanksiyalar tələb etmişdilər. Ruben Vardanyan da 2022-ci ilin oktyabrında Qarabağda peyda olandan sonra ABŞ-ın dəstəklədiyi Ermənistanın siyasi rəhbərliyinə qarşı çevrilmiş planlaşdırıb. Bir daha bariz şəkildə görünür ki, ABŞ-ın da, Avropanın da “demokratik dəyərləri dəstəkləmə” xətti öz maraqlarına xidmət edəndə aktivləşir.

“Avrora Mükafatı layihəsi çərçivəsində azərbaycanofobiya, türko-fobiya, siyasi korrupsiya, tamah-

“Avrora Mükafatı layihəsi çərçivəsində azərbaycanofobiya, türko-fobiya, siyasi korrupsiya, tamahkarlıq və siyasi spekulasiya Ruben Vardanyan və Samanta Pauerin ümumi dəyərləri və maraqları idi. Maskalar cırıldı! Artıq USAID-in Azərbaycanda fəaliyyət göstərməsinə yer yoxdur!”, - deyər Hikmət Hacıyev məsələyə “nöqtə qoydu”...

karlıq və siyasi spekulasiya Ruben Vardanyan və Samanta Pauerin ümumi dəyərləri və maraqları idi. Maskalar cırıldı! Artıq USAID-in Azərbaycanda fəaliyyət göstərməsinə yer yoxdur!”, - deyər Hikmət Hacıyev məsələyə “nöqtə qoydu”.

Həmçinin, “İnsan Hüquqları” praktikası Universitetinin professoru olan Samanta Pauer özünün “Cəhənnəmdən problem: Amerika və soyqırım dövrü” (2002) adlı təbliğat kitabında mifik qondarma “erməni soyqırımı”na böyük diqqət yetirmişdi, amma hansısa qərəz, yaxud böyük ehtimalla erməni lobbisindən umduğu təmənnə onu 20-ci əsrin əvvəllərində istər daşnakların müsəlman əhaliyə qarşı törətdikləri soyqırım və vəhşiliklərin, istərsə də Ermənistanın dinc azərbaycanlı əhaliyə qarşı törətdiyi cinayət və soyqırımların üzərindən

“sükutla keçməyə vadar etdi”.

Son vaxtlar USAID ilə Ermənistan arasında “tam qarşılıqlı anlaşma” müşahidə olunur. Maraqlıdır ki, USAID Gürcüstanda hakimiyyətin zorakılıqla devrilməsi ilə bağlı Tiflisdə təlim keçirməzdən bir gün əvvəl həmin Samanta Pauer İrəvana gəldi və burada o, bir daha həm Ermənistan hakimiyyətini, həm də Qarabağdan qovulmuş hayları - “Artsax” separatçılarını dəstəklədiyini bildirdi.

2023-cü ilin oktyabr ayının əvvəlində isə USAID-in Avropa və Asiya üzrə direktor müavini Aleks Sokolovski, USAID-in Ermənistan missiyasının direktoru Con Allelo və USAID-in Fövqəladə Hallara Cavab Koordinatoru Mayk Lambartın daxil olduğu nümayəndə heyəti Ermənistan hökumətinin nümayəndələri ilə görüşdü və bu əsnada USAID hayların Qarabağdan

köçürülməsi ilə bağlı yaranmış vəziyyətə operativ reaksiya verilməsi sahəsində Ermənistan hökumətinə dəstək verməyə hazır olduğunu bir daha bəyan etdi...

Ümumilikdə, USAID Qarabağ “hay taboru”na yardım üçün 28 milyon dollar ayırıb və onlara kömək etmək niyyətindədir. Baxmayaraq ki, onlar əslində vətəndaş olduqları ölkəyə qayıdıblar. Çünki onlar əslində “məcburi köçkün” deyil, “repatriantlar” kateqoriyasına uyğun gəlirlər. Qarabağ ermənilərinə Azərbaycan vətəndaşı olmaq təklif olunub, lakin onlar imtina edirlər. Bu da tarixin bir təzadıdır ki, Qarabağdan köçən haylar yenə də tarixi Azərbaycan torpağına - Qərbi Azərbaycana köçdülər, hansı ki, oradan bütün yerli türk əhali zorla qovulmuşdu. Hələ ki, bu ərazidə beynəlxalq səviyyədə tanınmış erməni dövlətçiliyi mövcuddur və İrəvan özünün siyasi təməli, işğalçı siyasəti və qonşuları ilə barışmaq istəməməsi ilə sanki onu tamamilə məhv etmək istəyir. Belə görünür ki, USAID nədənsə Cənubi Qafqazdakı “hay taboru”nun maraqlarını nəzərə alır və onların qonşularına qarşı siyasətini dəstəkləyir. Amma indiyədək Qarabağdan və Ermənistan Respublikasından olan azərbaycanlı qaçqınlarla heç bir yardım göstərməyib, bu fikrə yaxın belə durmur.

Qayıdaq Paşinyanın siyasi gedişlərinə. Bu gün Paşinyanın əsas “siyasi sərmayəsi” Ermənistanın KTMT-dən tam çıxması və Rusiyanın Gümrüdəki hərbi bazasının “qovulması”dır. Hələ 2023-cü ilin oktyabrında Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan “The Wall Street Journal” qəzetinə müsahibəsində ölkədə Rusiya hərbi bazasının yerləşdirilməsinin Ermənistan üçün heç bir fayda vermədiyini bildirmişdi. Kreml üçün bu, mühüm geosiyasi məğlubiyyət deməkdir. Çünki Moskvanın dosyəsində erməni lobbisinin şirnikləndirməsi ilə separatizmin dəstək macəraları var.

İndi məlum olur ki, bu “macərəpərəst” siyasət təkə Ukrayna istiqamətində süquta və Rusiyanın “dünyanın ikinci fəvqəldövləti” kateqoriyasından “beynəlxalq ictimaiyyətdə təklənmiş dövlət statusu”na keçməsinə deyil, həm də

tda qalma” çırpıntıları, as yolu...

Ermənistanı tam itirməsinə gətirib çıxarıb. Bundan başqa, Paşinyan Ermənistan Respublikasında tək cəsi siyasi deyil, həm də biznes məkanını “rusiyapərəst” ünsürlərdən addım-addım “təmizləyir”. Rusiya Federasiyasındakı erməni diasporu, etnik erməni dövlətindəki “bazasından” məhrum edilməkdədir. Paşinyanın “siyasi təmizliyi” gətez erməni diasporunun Rusiyadakı mövqelərinə zərbə vuracaq. Axı onlar Ermənistandakı “kədr bəzaları” ilə Kremlin işinə yarayırdılar və bunu da “xüsusi imtiyazlar” üçün istifadə edirdilər. Məsələn, Ruben Vardanyan öz strukturlarının köməyi ilə Rusiyaya Ermənistan vasitəsilə sanksiyalardan yan keçməyə kömək edirdi. Ona görə də Ermənistanda “hərbi yolla” hakimiyyətin dəyişdirilməsi sifarişinin müəllifi ilk növbədə Rusiyadakı erməni lobbisidir, çünki onların başqa yolla Ermənistanda nüfuz və mövqelərini bərpa etmək şansı yoxdur. Təsədüfi deyil ki, Ermənistanı tam itirməmək üçün Kremlin “əbədi əlaltısı” statusunu daşıyan Robert Koçaryanı yenidən siyasi səhnəyə irəli sürmənin yeni taktikasını icad ediblər. Koçaryan bu dəfə Paşinyanı tənqid etmir, çünki tənqid baş nazirin qiymətini daha da qaldırır. Koçaryanın bu dəfəki tezi Ermənistanın Rusiyaya birləşməsidir. “Rossiya 24” kanalına verdiyi müsahibədə Koçaryan bu planını açıqlayıb.

Görünür, Rusiyanın “buzu əridi”, Moskva İrəvanla nə edəcəyinə qəti qərar verdi, bunu səsləndirən dil isə Robert Koçaryan oldu. Koçaryan müsahibəsində bildirir ki, SSRİ-nin saxlanılması, eləcə də Qarabağın da SSRİ ilə birgə saxlanılmasının tərəfdarı idi. Belə demək olar ki, Ermənistanın Rusiyaya birləşdirilməsi ideyası ətrafında siyasi qüvvələrin meydana çıxmasına təkan verilir. Elə təəsürat yaranır ki, Paşinyan Kremli erməni məsələsinin “hərbi yolla həllinə” təhrik etmək üçün hər şeyi edir. Koçaryanın təklifi Kremlin ölkəyə əlavə hərbi qüvvələr gətirməklə, Ermənistanda özünə sadıq hökumət qurmaq və hərbi baza saxlamaq üçün hərəkətə keçəcəyi siqnalını verir. Hələlik, ümumi sərhədin olmaması faktiki olaraq bu ssenarini hələlik geridə qoyur. Sanki, İrəvan qəsdən çalışır ki, belə bir ssenari baş verərsə, ən yaxın qonşularından heç kim ona kömək etməsin. Azərbaycan və Türkiyə ilə sülh prosesi dayandırılıb, kommunikasiyalar açılmayıb, sülh müqaviləsi bağlanmayıb. Bu baxımdan nəzəri olaraq, Azərbaycanın Zəngəzur dəhlizini alaraq, qalan əraziləri Kremlə verməklə “Ermənistanı bölmək” təklifi masa üzərində ola

bilər.

Paşinyanın ABŞ və NATO ilə “flört etməsi” İranı da qıcıqlandırır və Tehran İrəvanda Kremlpərəst rejimi görməyi xoş qarşılamayacaq, çünki özünü o statusda görür. İranın indiyədək məmnun olmadığı əsas şey Ermənistan ərazisindən Azərbaycanın nəzarəti altında keçəcək Zəngəzur dəhlizidir və İran buna alternativ olaraq özünün nəzarəti altında olacaq “Araz dəhlizi” təklif edir. Və burada Paşinyan ABŞ vasitəsilə “İran dəhlizi layihəsi”nə badalaq vurmaqla (Dövlət Departamenti artıq “yolverilməzliyini” bəyan edib) sadəcə olaraq öz

Ukraynadakı müharibənin “dondurulmasından” sonra Kremlin buna gücü çatacaq. Gürcüstanın bu cür planlara müqavimət göstərmək gücü və bacarığı yoxdur. Bundan əlavə, Gürcüstan daxilində Kremlpərəst “elitar beşinci kolon” və ona bağlı “cavax” separatçıları pusquda fürsət və Rusiyanın Ukraynadan sonrakı yeni işğal addımını gözləyirlər...

rejimini Tehranın dəstəyindən məhrum edir. Elə bu məqamda gözlər çox zəif olan və Rusiyanın “kəraməti sayəsində” 20 faiz ərazisi işğal altında olan Gürcüstana çevrilir. Belə görünür ki, Kremlin ağılında məhz bu ərazilərdən Ermənistanla “hərbi dəhliz” açmaq planı var ki, Putin İrəvanda ruspərəst hökumətini qura və Cənubi Qafqazda geosiyasi mövcudluğunu saxlaya bilsin.

Ukraynadakı müharibənin “dondurulmasından” sonra Kremlin buna gücü çatacaq. Gürcüstanın bu cür planlara müqavimət göstərmək gücü və bacarığı yoxdur. Bundan əlavə, Gürcüstan daxilində Kremlpərəst “elitar beşinci kolon” və ona bağlı “cavax” separatçıları pusquda fürsət və Rusiyanın Ukraynadan sonrakı yeni işğal addımını gözləyirlər.

Paşinyanın Rusiyanı saymazana rəftarıyla cıratmasına, Ermənistanın Rusiyaya nümayişkarənə şəkildə təcürməsinə və Kremli aşağılamasına cavabın qiyməti ağır olacaq.

Moskvanın iki yolu var - ya Paşinyan rus ordusunu təhqirlərin müşayiətilə “qovub” çıxararaq onları nümayişkarənə şəkildə NATO ölkələrinin (təbii ki, Türkiyə yox, ABŞ və Fransa) hərbi kontingenti ilə əvəzləyəcək, ya da Ermənistanla hakimiyyəti dəyişəcək.

Bunu isə seçki yolu ilə etmək mümkün deyil. Yalnız çevriliş yolu ilə, yalnız Paşinyanın “dönədiyi” “Qarabağ klani”na arxalanaraq etmək mümkün olacaq. Belə görünür ki, Moskvanın dadına Ermə-

nistandakı rusyönlü qrupa kömək etmək üçün Gürcüstan ərazisindən keçməklə işğalla sonuculanacaq “hərbi xüsusi əməliyyat” çatacaq. Bu “xüsusi əməliyyat” Ukraynadakı hərbi qüvvələr yaxın 2-3 ay ərzində müharibənin tam “dondurulmasından” sonra çıxarsa baş tuta bilər.

Belə görünür ki, rəsmi Tiflis də baş verənlərin fərqiindədir və özünü, dövlətçiliyinin itirilməməsinin zamanətini Çin və Mərkəzi Asiyadan Avropaya uzanan Orta Dəhlizdə görür. Çünki nəhəng gəlir imkanı olan rentabelli iqtisadi layihələr siyasi stabilliyin qarantı rolunda çıxış edir.

Çin və Mərkəzi Asiyadan Avropaya uzanan Orta Dəhlizin necə inkişaf edəcəyi Gürcüstan və onun gələcəyi üçün son dərəcə vacibdir. Gürcüstan Azərbaycanla birgə bu dəhlizdə əsas mövqe tutur. Ukraynada müharibə başlayandan sonra bu dəhlizə böyük tələbat olduğu meydana çıxdı, ona görə də bu dəhlizdə iştirak edən bütün ölkələrin işinin əlaqələndirilməsi çox vacibdir.

Əlbəttə ki, BMT-nin Mərkəzi Asiya İqtisadiyyatları üçün Xüsusi Proqramı - SPECA-nın iştirakçısı olan ölkələrin dövlət və hökumət başçıların 2023-cü il noyabrın 24-də Bakıda, Heydər Əliyev Mərkəzində keçirilən sammit bu baxımdan böyük əhəmiyyət kəsb edir. Məlum olduğu kimi, sammitdə Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev, Mərkəzi Asiya ölkələrinin dövlət başçıları və nümayəndələri ilə yanaşı, Gürcüstan və Macarısta-

nın baş nazirləri İrakli Qaribaşvili və Viktor Orban da iştirak etdilər. Sammitin yekunu olaraq Orta Dəhlizin rəqəmsallaşdırılması üzrə yol xəritəsi və iclasın Bakı Bəyannaməsi qəbul edildi. Bakı Bəyannaməsində regional inteqrasiya imkanlarından birgə istifadə yollarının araşdırılması və yaranan ümumi çağırışlara ümumi cavabların formalaşdırılması məqsədi ilə SPECA-nın iqtisadi əməkdaşlıq və davamlı dialoq platforması kimi rolunu gücləndirmək niyyəti bəyan edildi. SPECA ölkələri rabitə, ticarət, nəqliyyat və logistika, rəqəmsal transformasiya və innovasiya, sənaye, enerji, su ehtiyatlarının idarə edilməsi, ətraf mühit, yaşıl keçid kimi prioritet sahələrdə əməkdaşlıq etmək barədə razılığa gəliblər.

Bakı Bəyannaməsində həmçinin vurğulandı ki, əməkdaşlığın prioritet sahəsi tranzit marşrutlarının rəqəmsallaşdırılması və yaşıl enerji transformasiyası, o cümlədən Transxəzər Yaxın Şərq-Qərb dəhlizi çərçivəsində ticarət və nəqliyyatın asanlaşdırılması və enerji əlaqəsi, o cümlədən yaşıl enerjidir. Bu məqsədlə iştirakçı ölkələr Transxəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu boyunca məlumatların və sənədlərin multimodal mübadiləsinin rəqəmsallaşdırılmasına dair Yol Xəritəsini qəbul etmək qərarına gəldilər.

Bütün bunlar Gürcüstan iqtisadiyyatı üçün son dərəcə vacibdir. Bakı Bəyannaməsində təsbit olunmuş prinsiplər Orta Dəhlizin inkişafı çərçivəsində Gürcüstanın Azərbaycan və Türkiyə ilə inkişaf edən əməkdaşlığına tam uyğun gəlir və bu məqsədlər üçün xarici maliyyə fəal şəkildə ayrılır.

Xüsusi vurğulanılmalıdır ki, SPECA-ya üzv olan bütün ölkələr Gürcüstanın ərazi bütövlüyünü tanıyır və onun tezliklə bərpasını arzulayırlar. Bunu, məsələn, Ermənistanın Gürcüstanın ərazi bütövlüyü məsələsinə münasibəti ilə müqayisə etmək olmaz.

Ermənistan BMT-də mütəmadi olaraq gürcü qaçqınların Abxaziya və Cənubi Osetiyaya qayıtmasının əleyhinə səs verməklə yanaşı, separatizmi və Gürcüstanın parçalanmasını dəstəkləyib. Bu siyasət İrəvan tərəfindən Azərbaycanın işğal olunmuş Qarabağ ərazisində yaradılmış qondarma separatçıların - separatçı Suxumi və Sxinvali rejimlərinin “müstəqilliyini” rəsmən tanıyan “Artsax” separatçıların köməyi ilə icra edilib. Ermənistanın “əsas himayədarı” Fransa 2008-ci ildə Rusiyanın təcavüzü zamanı öz prezidenti Nikola Sarkozi vasitəsilə Gürcüstana faktiki təslim olmağı məsləhət görmüşdü və Abxaziya ilə Sxinvali bölgəsini tərk etməyi təklif edən Gürcüstana qarşı kobud davranmışdı.

Azərbaycanın Türkiyə və Gürcüstanla, digər tərəfdən isə Mərkəzi Asiya ölkələri ilə sıx əməkdaşlıq nəticəsində uğurlar əldə edilib. Ölkəmiz faktiki olaraq Orta Dəhliz infrastrukturuna yatırdığı sərmayələrlə Gürcüstanın iqtisadi inkişafına töhfə verib. Azərbaycan Gürcüstanın özünün iqtisadiyyatına əsas investitorlardan biridir.

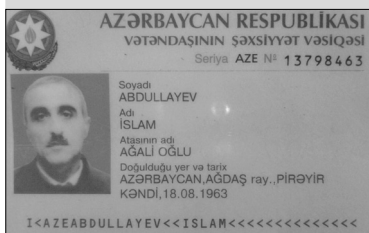
Onu da qeyd edək ki, SPECA sammitində iştirak edən Qazaxıstan Prezidenti Qasım-Jomart Tokayev Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevlə görüşündə suveren ölkələrin ərazi bütövlüyünün bərpasının vacibliyini xüsusi vurğulamışdı. Prezident Qasım-Jomart Tokayev həm də Prezident İlham Əliyevi və Azərbaycan xalqını “əlamətdar hadisə - beynəlxalq hüquq normalarına və BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə uyğun olaraq ölkənin ərazi bütövlüyünün təmin edilməsinə” münasibəti ilə təbrik etdi. Sadalananlardan da göründüyü kimi, Gürcüstanın “sağ-salamat” qalması, iqtisadi gələcəyi də Azərbaycanla Türkiyə tandemində iştirak etməkdə, Bakının irəli sürdüyü, müəllifi olduğu beynəlxalq layihələrdə yer almaqdadır.

Ülviyyə ŞÜKÜROVA

Ağdaş sakini pensiya verilməməsindən şikayətçidir

“Mənə deyirlər ki, adamın olmasa bu iş düzələn deyil”

Ağdaş rayonu, Pi-rəyir kənd sakini Abdullahəyev İslam Ağalı oğlu tərəfindən Hurriyyet.az saytının redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub. Şikayətçi iddia edir ki, ağır xəstə olması na baxmayaraq, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi ona pensiya verilməsindən imtina edir.

“Mən 2001-ci ilin mart ayında beyin infarktı keçirmişəm. Danışqı qabiliyyətim itib. Bir tərəfim, yeni bir qolum və bir ayağım işləmir. Respublika Xəstəxanasında, Kürdəmir Mərkəzi Xəstəxanasında müalicə almışam, amma heç bir xeyrini görməmişəm. İş qabiliyyətim yoxdur, amma pensiya ala bilmirəm. “Forma 88”-i hazırlayıb, Bakıya göndərmişik, imtina cavabı veriblər. Sənədlərin heç birində problem olmayıb. Niyə, nəyə görə imtina veriblər, bilmirik. Mənə deyirlər ki, adamın olmasa bu iş düzələn deyil.

Həyat yoldaşım 220 manat pensiya alır. 220 manat indiki vaxtda heç nəyə bəs etmir. Dəfələrlə sosial yardım üçün müraciət etmişəm, mənə deyirlər ki, iş yerin olmalıdır. Səh-hətimlə bağlı kimdir mənə iş verən?!

Dövlət Məşğulluq Agentliyinə müraciət etmişəm. Mənə deyirlər ki, 61 yaşın var, sənə hardan iş tapaq?!

Ürək fəaliyyətim 48 faizdir, mən bu xəstəliklə gedim harda işləyim və yaxud da mənə kim iş verər?!

Çox xahiş edirəm, problemimi ictimailəşdirin. Mənim kimi çarəsiz insanlar çoxdur, dolanmaq çətindir”.

Jalə FAMILQIZI

Redaksiyadan: Qarşı tərəfin mövqeyini dərc etməyə hazırıq.

Qazi oğlu Məşğulluq Xidmətindən narazıdır

“Siyahıda 91-ci adam idim, məni 161-ci yerə atıblar”

Masallı rayonu, Təkdəm kənd sakini Niyazov Musa Xaqani oğlu tərəfindən Hurriyyet.az saytının redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub. Şikayətçi deyir ki, qazi övladı olmağına baxmayaraq, Məşğulluq Xidmətində ona iş verilmir.

“Mən, Niyazov Musa Xaqani oğlu, yazaraq sizdən xahiş edirəm ki, problemimi işıqlandırınız. 1 ilə yaxındır ki, Masallı rayonu Məşğulluq İdarəsində işsiz kimi qeydiyyatdayam. Atam qazidir. Prezidentin fərmanına əsasən, hər bir idarədə şəhid ailələri, qazi ailələri önə çəkilir. Lakin 1 ildir mən önə çəkilmək bir yana, heç işlə təmin olunmadım. Hər dəfə deyirlər ki, növbəyə almışıq. Siyahıda 91-ci adam idim. Bir neçə gün qabaq getdim, mənə dedilər ki, növbəniz hələ çatmayıb, siz 161-ci adamsınız. Necə oldu ki, 91-ci yerdən 161-ci növbəyə keçdim. Məni qabağa çəkməkdən geri atıblar. Mənə iş lazımdır, bunun üçün də müraciət etmədiyim yer qalmayıb. Mənə deyirlər, gerek özün qazi olasan ki, sənin növbəni qabağa çəkək. İşsizlikdən, pulsuzluqdan artıq dəli olmuşam”.

Jalə FAMILQIZI

Redaksiyadan: Qarşı tərəfin mövqeyini dərc etməyə hazırıq.

“Özümə qəsd etmək dərəcəsinə çatmışam”

Xaçmaz sakini işdən qanunsuz olaraq çıxarıldığını iddia edir

qayıt Apellyasiya Məhkəməsinə müraciət etmək məcburiyyətində qaldım.

Qızım mən çox acınacaqlı vəziyyətdəyəm. Həyatdan ümidimi üzüb, özümə qəsd etmək dərəcəsinə çatmışam.

Bu yazını oxuyan bütün səlahiyyətli şəxslərdən xahiş edirəm ki, mənim hüquqlarımı müdafiə edib, işə qayıtmağıma köməklik göstərsiniz”.

Xaçmaz rayonu, Xudat şəhər sakini Kərimova Gülnarə Ağaliyevna qızı tərəfindən Hurriyyet.az saytının redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub. Şikayətçi iddia edir ki, onu Mənzil Kommunal Təsərrüfatı İdarəsindən haqsız yerə işdən çıxarıblar:

“Mən, Kərimova Gülnarə Ağaliyevna qızı, yazaraq sizdən xahiş edirəm ki, problemimi işıqlandırınız.

2013-cü ildən Mənzil Kommunal Təsərrüfatı İdarəsində süpürgəçi vəzi-fəsində işləmişəm.

19.06.2022-ci ildə övladımın ehtiyatsızlığı nəticəsində ayaq nahiyyəsi yanıbmışdır. Bu səbəbdən də işə gedə bilmədim.

20.06.2022-ci ildə işə gələrək başıma gələnləri danışmış, uşağın yanan hissəsinin şəkillərini göstərmişəm. Bu hala laqeyd yanaşan rəhbərlik ilk səhvimdə məni işdən azad etdi.

26.06.2022-ci ildə Mediasiyaya

müraciət etdim. Elə həmin gün bizi idarəyə dövlət etsələr də, qarşı tərəf gəlmədi.

11.11.2023-cü ildə Xaçmaz Rayon Məhkəməsinə müraciət etdim. 2(067)-333/2023 sayılı qətnamə ilə iddiam rədd edildi. Qərarla razı olmadığımıza görə, 17.01.2023-cü il tarixində Sum-

Məsələ ilə bağlı Mənzil Kommunal Təsərrüfatı İdarəsi ilə əlaqə saxlağa çalışsaq da, zənglərimiz cavabsız qaldı.

Jalə FAMILQIZI

Redaksiyadan: Qarşı tərəfin mövqeyini dərc etməyə hazırıq.

44 günlük müharibə iştirakçısı veteran statusu ala bilmir

Hikmət Quliyev: “Bizi müharibə vaxtı gizlənənlərlə eyni tuturlar”

Bakı şəhər sakini Quliyev Hikmət Şamil oğlu tərəfindən Hurriyyet.az saytının redaksiyasına şikayət məktubu daxil olub. 44 günlük müharibə iştirakçısı olduğunu bildirən H.Quliyev iddia edir ki,

ona veteran statusu verilmir:

“Mən, Quliyev Hikmət Şamil oğlu, bildirirəm ki, hal-hazırda ehtiyatda olan baş gizirəm. Ümumilikdə 21 il Vətənə xidmət etmişəm. Müdafiə Nazirliyinin hava hücumundan müdafiə üzrə əməliyyat növbətçiləri ilə eyni

tapşırıqları yerinə yetirmişəm, hətta mənim adım onların rəhbər sənədlərində də var.

Sadəcə, onların adı 1-ci siyahıda, mənim adı isə 2-ci siyahıda gedib. Mənim kimi bir çoxlarının da haqqını yeyirlər. Mənə veteranlıq verilmir. Bizi müharibə vaxtı evində oturub, gizlənənlərlə eyni tuturlar.

1-ci siyahıda adı gedən hər kəsə veteranlıq verilib. Kimlərsə səhvi ucbatından mənim adım 1-ci yox, 2-ci sənəddə gedib.

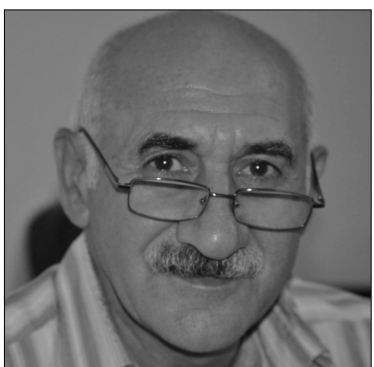
Mənə verilən bütün tapşırıqlara əməl etmişəm, döyüş bəlgəsində olmuşam. Əlimdə rəhbər sənədlərdən çıxarışım da var. Məndən ezamiyyət vəərəqəsi tələb edirlər.

Mən vəzifəmi layiqincə icra etmişəm, səhvsiz. Söhbət veteranlığa görə verilən puldan getmir, amma mən də istəyirəm ki, əziyyətimin qarşılığını görəim”.

Jalə FAMILQIZI

Redaksiyadan: Qarşı tərəfin mövqeyini dərc etməyə hazırıq.

Avropadakı 234 il qabaq millətləşmə, milli demokratik dövlət quruculuğu sürəcindən fərqli olaraq, Türklər millətləşmə və milli demokratik quruculuğu düşüncəsinə XX əsrin başlanğıcında gəldilər. Bu düşüncələrin sonucu olaraq Ziya Göyalp dartışılan fikirləri ümumləşdirərək "Türkçülüyn Əsasları" əsərini yazdı. Bu əsaslar üzərində Quzey Azərbaycanda 28 may 1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti, keçmiş Osmanlı ərazisində isə, 30 oktyabr 1923-də Türkiyə Cümhuriyyəti quruldu.

Məmmədخان ƏZİZXANLI
Səbiq prokuror, əmək veteranı

Türkçülük, aparıcı və qurucu milli ideoloji düşüncə olaraq AXC dövründə (1918-1920) Quzey Azərbaycanda, Qazi Mustafa Kamal Atatürkün Cümhur Başqanlığı dövründə (1923-1938) isə Türkiyə Cümhuriyyətində əməli olaraq olmuşdur. Çox üzüntülü ki, rusların 28.04.1920-ci ildə işğalı sonucunda Azərbaycanda türkçülük aradan qaldırıldı. M.K.Atatürkün müəmmalı (daha çox qəsdən) ölümündən sonra gələn iqtidarlər isə baş girelədi, Türkiyədə türkçülük yönündə işlər səngiməyə, dövlətin ideoloji quruluşundakı boşluqların yerini isə yenidən dirçəlməyə başlayan, inkişafa ciddi mane olan, millətçiliyə yad, mənfi ünsürlər - bürokratiya, korrupsiya, İslam dini, separatçı-terror təşkilatları, xarici qüvvələrdən asılılıq kimi milli dövlətin dağıdıcıları doldurdu...

Azərbaycanda - rus bolşeviklərinin işğalı sonucunda türkçülükə bağlı hər şey aradan qaldırıldı, türkçülər repressiya edildi, öldürüldü. Türkiyədə isə buna ən böyük siyasi nədən dövlətin təkpartiyalı (Cümhuriyyət Halk Partiyası) sistemdə çalışaraq qalması idi. Halbuki, 1930-cu ildə, Əhməd Ağaoğlunun təşəbbüsü, Fəthi Okyayın başqanlığı ilə yaradılan və 4 aydan sonra TBMM Başkanı İsmət İnönünün fitnəkərligi, Atatürkün qərarı ilə əsassız olaraq qadılan, CHP-yə alternativ olan Sərbəst Cümhuriyyət Fırqəsi yaradılmışdı. Ə.Ağaoğlunun fikrincə, toplum, dövlət idarəçiliyi bu iki - CHP və SCF kimi siyasi rəqib partiyaların bərabər hüquqlu yarışması əsasında demokratik idarə olunmaqla inkişaf edəcək, yönətimə yeni, sağlam qüvvələr gələcək, beləliklə idarəçilikdə boşluq qalmayacaq, topluma yad ünsürlər doluşa bilməyəcəkdi. Çünki ictimai, siyasi alanda boşluq qalma-

Millətçilik hər kəsin yaşam haqqıdır

Birinci Türkçülük Çalışmaları toplantısında çıxış.
20.09.2023

"Türkçülük türk millətini yüksəltmək deməkdir"
(Ziya Göyalp, "Türkçülüyn Əsasları, səh. 31, "Maarif", Bakı, 1991")

diğindən, yad ünsürlərin oluşmasına sosial ortam yarana bilməyəcəkdi. Bu, ABŞ-ın seçki sisteminin oxşarı idi.

Bu gün, Azərbaycanda olduğu kimi, Türkiyədə də türkçülük bəzi sağlam düşüncəli aktiv insanların sözündə qalıb... heç bir türk dövlətində dövləti oluşturan ictimai, ideoloji əsas türkçülük deyil.

Artıq 21 ildir Türkiyədə, dövlət resurslarından istifadə olunmaqla ərəbləşmə gedir - türklük qısıtılır, hətta irqçilik kimi qələmə verilir, İstiqlal marşı oxudulmur, Atatürkün qurduğu, dünyəvi təlim verən, elm oxudulan kənd institutları aradan qaldırılaraq, cəhəlet ifraz edən mədrəsəyə çevrilir, məktəblərin, institutların sayını və keyfiyyətini artırmaq əvəzinə, cəhəletin maliyyə mənbəyi Diyanət Vəqfinin büdcəsi, məscidlərin, mədrəsələrin sayı artırılır, Qazi Mustafa Kamal Atatürk "əyyaş" adlandırılır, heykəlləri uçurdu...

Türklər ərəblər tərəfindən işğal edilərək zorla müsəlman edildikdən, yeni gerici Ərəb İslam düşüncəsinə zorlandıqdan sonra, artıq 471 ildir bütün alanlarda hamıya ududur, çağın elmi dinamik inkişafından geri qalırlar...

Avropa, ABŞ, Rusiya və başqa türk rəqibləri, düşmənləri, dolaşısıyla, türklərin açulnu, yeni dünyəvi dəyərlərə sahiblənilib axınla, dinamik inkişaf etməmələri üçün onları ləngidə, geri sala biləcək faktor olan İslam düşüncəsinə da-

ha çox sarılmasına, ondan ayrıl-mamasına çalışırlar... Çünki onlar Türkün İslama qədər dünyəvi düşüncəli qüdrətinə tarixən bələddirlər. Elə buna görə də türklərin bilim ocağı deyil, cəhəlet yuvası - məscidlər tikməsinə mane olmur-lar... Türklüyün, dünyəviliyin qatı düşməni - "İslamçı" Fətullah Gü-lən hərəkatının ABŞ-da yuvalan-ması buna bariz sübutdur. Çağ-daş dünyada şəriət dövlətlərinin qurulması, fətullahçıların, birbaşa keçmiş ABŞ prezidenti R.Nikso-nun "Müsəlman ölkələrində de-mokrasi və layiklik olmasına izin verməyiz. Egitim sisteminin və ö-lke idaresinin din təməlləri üzərində qurulması gərekyor. Başlarındakı çoban ele getirince, ölkəyizi biz idarəedirik. Bu doğrultuda tədbirlər almaq zorundayız." (FB, "Vatan-severin sesi.", 05.01.2017.) kimi tapşırığını yerinə yetirmək üçün yaradılması göz qabağındadır.

Əgər türkçülük Atatürkün parlaq nümunəsində olduğu kimi, hər bir türk toplumunda əməli işə çevrilməyəcəkse... onu yüz illərlə saqqız kimi çeynəməyin heç bir mənası yoxdur. Son vaxtlar Türk dövlətləri arasında yaradılan əla-qələr, bərgə fəaliyyətlər ümidvericidir, ancaq bu çox azdır, planlı olaraq böyük iş birliyi, dil birliyi yaradılmalı, bütün çalışmaları orta-q koordinasiya olunmalıdır, yoxsa ayrılıqda başqalarının yemi olacağıq...

Yeri gəlmişkən, bizim buna

"Turan Dövlətinin Anayasası" adlı hazır təklifimiz var. Bu təklif Avropa Birliyindən daha mükəmməldir, dünyada analoqu yoxdur. Türkçülüyn dinamik olmaqla son ünvanı "Turan Dövlətinin Anayasası" ola bilər və olmalıdır da.

Biz, bura yığışanlar türkçülük etmək, yeni özümüzü, öz ailəmizi, öz millətimizi, öz yurdumuzu, milli özəlliklərimizi sevmək, qorumaq, geliştirmək, xoşbəxt yaşamaq üçün çağdaş milli demokratik dövlət qurmaq istəyirik, bu çox yaxşıdır. Ancaq axı biz türk deyilik... çünki, bizi Ərəb İslam ümmətçiliyində min ildən çoxdur zorla "üydüb", uyudub, əriddiblər... milli dəyərlərimizin çoxunu itirmişik, azı qalıb. Ərəbləşmişik - adımız, dilimiz çox hissəsi, dinimiz tam, ən pisi isə düşüncəmiz, yaşam tərzi-miz bütünlüklə ərəbləşdirilib...

Bizim bəzilərimizin düşündüyü kimi - türkləşməklə paralel ərəbləşmək mümkün deyil, çünki bu anlayışlar biri, o birinin tam əksidir, barışmaz ziddiyyət təşkil edir, bunların qarışığından devşirmə, düşüncə mulatı, manqurt, yəni ərəb ümmətçisi olur. Bu gün bizim çoxumuz bioloji türk olsaq da, düşüncəmiz ərəb İslam dini, yeni gerici ərəb həyat tərzi ilə qarışıq hal-dadır, ona görə də bizdən normal, özünü tanıyan, monolit, gelişmiş millətlər kimi millət olmur və ola da bilməz. Normal millət olmaq üçün biz birey (şəxs, fərd) və millət olaraq hər cür yadıqdan, pislikdən,

gerilikdən arınmalıyıq. Böyük türk yazıçısı Əziz Nesin deyir: "İslam Türkün başına gəlmiş ən böyük tarixi fəlakətdir".

Biz, özəlliyimizi qoruduğumuz qədər türkük, itirdiyimiz qədər türk deyilik, nə az, nə çox. Bu, prinsip bütün millətlərə aiddir. Odur ki, türkçülük etmək istəyən gərək güzgünü qabağına qoyub, öncə özündən başlamalı, milli özəlliklərini bərpa etməli, yadıqdan, pislikdən, ərəb geriliyindən təmizlənməli, yeni çağla ayaqlaşan elmi, dinamik həyat tərzinə, dünyəvi, real dəyərlərə, özünə, kökünə dönməlidir.

Millətçilik birləşdirici, qoruyucu, ideoloji faktor kimi milli dövlət yaratmanın onurğası olub, sağ qalma, var olma kimi doğul ehtiyacından doğur. Dövlət yaratmanın başqa üsulları zorakılıqdır, işğaldır, burada zor azalan kimi mərkəzdən qaçma baş verir. Milli dövlətdə isə, dövlət zəifləyən kimi mil-

lletin sağ qalma ehtiyacı onu yenidən, daha təkmil qurmağa sövq, məcbur edir.

Sonuncu iki Türk imperyası - Osmanlılar və Qacarlar Türk insanının canı, malı və həyatı bahasına qurulsada, lakin sonradan yönətim tərkibi dəyişdirildiyinə - Osmanlılarda ərəbləşdirildiyinə, Qacarlarda isə farslaşdırıldığına, hər ikisində dünyəvi dövlət düşüncəsinin, aqlının ərəb İslam geriliyinə gömülməsilə, dövlət qurucu Türk milləti hər iki dövlətdə qısıtlandığına, yönətimdən uzaqlaşdırılaraq, yalnız döyüşdə canlı qüvvə-"top eti" və tarımda ürətən kimi istifadəsinə, ideoloji əsas millətçilikdən sapdırılaraq, yönəticisi yad millətlərin sayı qədər çoxönlü kosmopolit halına döndürüldüyünə görə, ilk sosial cəhəllənməyə dağıldılar...

Bir sözlə, ərəbin özəlliklərimizi yox edən, gerici İslam ümmətçiliyindən qurtulmadan millət kimi formalaşma, millət kimi formalaşmadansa, milli demokratik, çağdaş dövlət qura bilməzsən.

Yazımı, TC-nin ilk və türkçü prezidenti, Qazi Mustafa Kemal Atatürkün deyimləri ilə bitirirəm: "Sizə sesleniyorum, unutmayın ki, en büyük savaş, cehalete ve gerilige karşı yapılan savaştır", "Ah-laksız bir arabin dini görüşlerinden oluşan İslam artık ölmüştür. Belki, çöldeki köçebe kabilelerine uygun olmuş ola bilir, ama gelişmekte olan modern bir ülke için değil. Dine ihtiyaç duyan bir yönetici korkaktır. Hiç bir korkak yönetici olmamalıdır", "Kuran, arapoğlu Muhammedin uydurduğu bir safsa-fadır!" (M.K.Atatürk.Kaynak:Kazım Karabekir anlatıyor. Uğur Mumcu, 5 basım, Tekin Yayınevi, İstanbul, 1993.FB, Sevda Ölekberova, 30.09.2023. Sonuncu fikir yazıya sonradan əlavə edilmişdir.)

Muzeydə musiqi gecəsi

Noyabrın 22-si Mədəniyyət Nazirliyinin Muzey Mərkəzində Bakı Musiqi Cəmiyyətinin təşkil etdiyi "Muzeydə musiqi gecələri: Təfsir" adlı konsert baş tutdu. Muzeyin akt zalında toplaşan dinləyicilərə Firudin Allahverdinin "Təfsir", Rüşet Xəlilovun "Freskalar", Məhəmməd Ənsarinin "Bakht-a-bakht (blind fire)" və İlham Azmanlının "Baxiana Bakuana" əsərləri təqdim olundu. Ənənəvi olaraq hər ifa öncəsi musiqişünas Şəfəqət Məmmədova əsərlər haqqında məlumat verirdi.

22 Noyabr 18:00
Muzeydə Musiqi Gecələri
TƏFSİR

Proqramın ilk əsəri Firudin Allahverdinin "Təfsir"-i oldu. 2008-ci ildə qələmə alınan bəstəni violində Qleb Xoxlov, çelloda Ərol Rzayev, klarnetdə Məhəmmədli Paşazadə, öncədən hazırlanmış piano-da isə Rəna Fəhrədova ifa

edirdi. Təfsir anlayışının ən yaygın mənası Quran-ı Kərimin yorumu, ilahiyyat elmlərinin bir parçası olsa da, onun fəlsəfəyə, musiqiyə aid tərəfləri də vardır. Şəfəqət xanımın qeyd etdiyinə görə bəstəkarın qayəsi muğam dəstgahının təfsirini vermək olmuşdur. Buna cəhd fortepiano-nun öncədən hazırlanaraq müəyyən registrlərdə zərb çalğılarını (dəf, bəlkə də nağara) yamsılamasında da əsədillirdi. Fəqət əsərin bir muğam təfsiri olmasını söyləmək mən tərəfdən ən azı böyük bir məsuliyyətsizlik olardı. Muğam kimi böyük və dərin bir sənətin kiçik bir əsərdə təfsirini vermək nə dərəcədə mümkündür...

Rüşet Xəlilov violon (Qleb Xoxlov), viola (Üzeyir Mahmudbəyli), çello (Georgiy İmanov) və öncədən hazırlanmış piano (Rəna Fəhrədova) üçün "Freskalar" əsərini 2016-cı ildə "Keşikçidağ" tarix-mədəniyyət qoruğunda yerləşən mağaranın freskalarından təsirlənərək yazmışdır. Həm bədii-estetik, həm də professionalıq baxımdan əsəri konsertin ən uğurlu çıxışı adlandırmaq istərdim.

İrandan olan türk əsilli bəstəkar Məhəmməd Ənsari hazırda Londonda yaşayıb yaradır və eyni zamanda insan haqları müdafiəçisi kimi də tanınır. Bəstəkarın humanist tərəfi onun konsertdə səslənən əsərinin "epiqrif"indən də bəlli oldu. Belə ki, 2022-ci ildə violon (Q.Xoxlov), çello (Georgiy İmanov), fleyta (Kamran Talıblı) və fortepiano (R.Fəhrədova) üçün yazılmış musiqi İranda etiraz aksiyalarında həyatını itirənlərə həsr olunmuşdur. Bəstənin adı da - "Bəxt-ə-bəxt (kor atəş)" həmin aksiyalarda korrəyə açılan atəş və onun qurbanlarına işarə edir. Fəqət əfsuslar olsun ki, məzmunu musiqinin təbii təzahüründə əks etmədik və o, bu ideyanın arxasında monoton bir fon olaraq qaldı. Konsertin son nömrəsi İlham Azmanlının müəllifi olduğu "Baxiana Bakuana" oldu. Konsertdən öncə əsərin adını anlamaq qayəsi ilə bir qədər fikrə getdim. Ölkəmizdə çağdaş bəstəkarların öz əsərlərinə tez-tez xarici adlar verməsini nəzərə alaraq "bəlkə də bu, uzaq şərq dillərindən birində... bəlkə də bizə ondan da uzaq olan bir millətin dilindədir" deyə düşündüm. Amma demə bütün sikkələrin başlanğıcında kodlaşdırılmış Bax (İ.S.Bach) və Baku (Bakı) adlarında imiş... Bəstəkar dahi alman bəstəkarının fortepiano prelüd və fuqalarının, eyni zamanda məşhur re-minor tokkatasının müşayiətinə (forte-piano-da - Afaq Qarayeva) milli musiqimizdən, rəqs havalarımızdan və Bayatı-Şiraz muğamından istifadə edərək klarnet (Məmməd Rəcəbli) musiqisi yazmışdır. Sanıram ki, salonda əyləşib nə baş verdiyini anlamağa çalışan tek mən deyildim. Bu dünyaya sığmaqda çətinlik çəkən iki möhtəşəm və bənzərsiz musiqi mədəniyyətini kobudcasına "sintez" etməyə çalışaraq hər ikisinin səhnədə necə aşığılandığını seyr etmək (bunu dinləmək çətin ki mümkün ola) ən azı acı təbəssüm yarada bilərdi. Hələ ki dinləyicidən "bravo" alan yeganə əsər olarsa, şərh etmək çətindir...

Daha bir layihənin sonuna gəldik. Konsertdə iştirak edən bütün musiqiçiləri təbrik edir, əməkləri böyük olan ifaçılara məxsusi təşəkkürlərini çatdırıram. Hər kəsə uğurlar diləyirəm. Növbəti layihələri şərh etmək arzusu ilə...

Leyla Həmid Əhməd Xan

Lənkəranın mərd oğlu

Şəhid Yusif Xəlilovun oxuduğu Veravul kənd məktəbində xatirə lövhəsinin açılış mərasimi keçirildi

Şanlı Azərbaycan Ordusu Qarabağda həyatda keçirdiyi lokal antiterror tədbirləri zamanı yağı düşmənin bütün arzularını ürəyində qoydu. Müqəddəs Qarabağın erməni diğalardan təmizlənməsi uğrunda gedən döyüşlərdə Vətənin qeyrətini hər şeydən üstün tutaraq, bu yolda canını qurban verib şəhidlik zirvəsinə ucalan qəhrəman oğullarımız da oldu. Belə Vətən sevdalılarından bir də 1983-cü ildə Lənkəran rayonu, Veravul kəndində dünyaya göz açan şəhid gizir Yusif Məmmədova oğlu Xəlilovdur.

Doğma Azərbaycana, xalqına böyük sevgisi olan Yusif Xəlilov 18 il ordumuzda xidmət edib. Vətənin göz-bəbəyi kimi qoruyub, məqamı gələndə, hətta onun yolunda canından keçməyi özünə şərəf bilib. 2016-cı ilin Aprel döyüşlərində iştirak edib, ağır yaralanıb. Sağaldıqdan sonra tank komandiri kimi Vətənin keşiyində durub. Lokal antiterror əməliyyatına qoşulan igid döyüşçü son damla qanına qədər vuruşaraq əbədiyyətə qovuşub. Doğulub boya-başa çatdığı Veravul kəndində torpağa tapşırılıb.

Şərəfli ölümü ilə ölümsüzlüyə qovuşan, milyonların könlünə köç etməklə qərar tutduğu məkən elçatmaz, ünyetməz göylər olan

Yusif Xəlilovun oxuduğu Veravul kənd məktəbində xatirə lövhəsinin açılış mərasimi keçirildi. Şəhidin həyat yoldaşı, məktəbdə təhsil alan övladları mərasimdə iştirak etdilər.

Qəhrəmanın sinif rəhbəri və müəllimi olmuş Ayaz Nəhmətov

onunla məktəb həyatı haqqında xatirələrini böyük qürurla dilə gətirdi.

Məktəbdə Yusif Xəlilov adına sinif otağı fəaliyyət göstərir. Mərasim zamanı sinif otağına baş çəkildi və şagirdlərlə Vətənin müqəddəsliyi haqqında söhbət aparıldı. Məktəbin tarix müəllimi Hikmət Məmmədov və Yusifin həyat yoldaşı Gülnar xanım onun Vətənə olan həlal sevgisindən, 18 ildə hər bərdə qazandığı uğurlardan söz açdılar. Həmçinin şəhidin həyat yoldaşı xatirə lövhəsinin təmənnasız hazırladığı üçün usta Mahir Quliyevə minnətdarlığını bildirdi.

Sonda məktəblilərin ifasında doğma Vətənə, onun ölməz şəhid övladlarını həsr olunmuş şeirlər səsləndi.

Bəli, doğma Azərbaycanın müqəddəsliyinə tapınaraq ömrünü ona sərf edən Yusif kimi mərd oğlanlar heç zaman unudulmur.

Zəfər ORUCOĞLU,
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü

Unudulmayan igidlik nümunəsi

Kənan Haçıyevin müqəddəs şəhidlik zirvəsinə ucaldığı vaxtdan 3 il ötdü...

Astara elinin qəhrəman oğlu Kənan Haçıyev 44 günlük İkinci Qarabağ savaşında düşməne qarşı son damla qanına qədər döyüşərək, 19 yaşında əbədiyyətə qovuşub. Bütöv bir xalqın qəhrəmanlıq simvoluna çevrilməklə adını Azərbaycanın yeni, şanlı səhifəsinə yazan gənc əsgər ölümündən sonra dövlət tərəfindən "Vətən uğrunda", Füzulinin, Xocavəndin azadlığına görə medalları ilə təltif olunub.

Qəhrəman Vətən sevdalısı Kənan Haçıyevin müqəddəs şəhidlik zirvəsinə ucaldığı vaxtdan 3 il ötdü. Torpağa tapşırıldığı gün münasibətlə rayon rəhbərləri, sadə insanlar, eləcə də Astarada fəaliyyət göstərən mədəniyyət nüma-

yəndələri qəhrəmanın yatdığı torpağa baş çəkib, ehtiram əlaməti olaraq məzarına təzə güllərdən çələng hórüblər.

Söhbət zamanı o da bildirilib ki, şəhid qanı axmayan torpaqdan Vətən

olmaz. O qızıl qanla torpaq canlanır, Vətən yaşayır. Kənan kimi qəhrəmanlarımız bir daha bunu təsdiq etdilər. Onlar torpaq uğrunda canından keçməklə onu Vətən etdilər...

Şəhid Kənan İmran oğlu Haçıyev 2001-ci il noyabrın 17-də Astara rayonunda dağlar qoynuna sığınan Anbuba kəndində dünyaya göz açıb. Vətən müharibəsi zamanı Füzuli və Xocavəndin azadlığı uğrunda gedən döyüşlərdə əsl qəhrəmanlıq nümunəsi göstərərək və 6 oktyabr tarixində şəhidlik zirvəsinə ucalıb. Nəşi uzun müddət tapılmayıb. Noyabrın 9-da Kənan Haçıyevin şəhid olma xəbəri təsdiqlənib və bir müddət sonra doğma Anbuba kəndinə gətirilib, burada torpağa tapşırılıb.

Zəfər ORUCOĞLU

“Yayla” termini -oroqrafik landşaft quruluşuna aid coğrafi toponim kimi mütləq hündürlüyü 500 m-dən 1000 m-ə qədər olan, səthi hamar, zəif dərəcədə parçalanmış, geniş, yüksək düzənliklərə şamil edilir. Yayla, ayrı-ayrı sıra dağları və dağ silsilələrini özündə birləşdirir-sə (kompleks halda) ona “dağlıq yayla” deyilir (Tibet dağlıq yaylası, Meksika dağlıq yaylası, Braziliya dağlıq yaylası...). Saxta “erməni dağlıq yaylası” (?) termini coğrafi məkan baxımından və oroqrafik, relyef-landşaft strukturu baxımından bu nəzəri “coğrafi reqlamentə” (qanunauyğunluğa) uyğun olmadığı kimi, həm də morfogenetik baxımdan uydurma səciyyə daşıyır, çünki...

...toponimlər coğrafi xəritələrin məzmununu təşkil etməklə təbii-ictimai məkan strukturlarının (obyektlərinin) şərti (qəbul edilmiş) hüduqlarını, sərhədlərini və müəyyən mənada tarixiliyini də ifadə edir.

Antik və qədim dövr coğrafiyaşünaslarının tərtib etdikləri xəritələr məzmun etibarı ilə sadə və şərti hüduqların, təsəvvürlərindəki sərhədlərin kartoqrafik cizgisi olsa da, həm də tarixilik baxımından qiymətli istinad mənbələri (coğrafi ərazilərin ilkin-əski tarixiliyi barədə müfəssəl bilgiləri ehtiva etdiyi üçün) hesab edilir.

Qədim Yunan alimləri Kirenialı Eratosfen (e.ə.276-194), Halikarnaslı Herodot (e.ə.484-425), Strabon (e.ə.63-24), ərəb səyyahları Yaqut əl-Həməvi (1178-1229), türk admiralı-kartoqrafı Karamanlı Hacı Mühiddin bəy Piri Rəis (1465-1554)... tərtib etdikləri qədim dünya xəritələrində, Aralıq dənizi hövzəsinin atlasında, Ön Asiya-nın kartoqrafik təsvir vasitələrində... həmin dövrün regional təbii-coğrafi şəraitinin, tarixi kerçəkliyinə dolğun təsvirini vermişlər.

Eratosfenin xəritəsi Roma-Bizans (Yunan-Baktriya) və Sasani imperiyaları dövrünə (hay kilsəsinin uydurmalarına görə o illərdə “erməni” dövləti bu iki imperiyanın arasında yerləşmişdir, tarixi-coğrafi anlamda “Dəclə və Fərat çaylarının mənbə hövzəsini, Tövr/Tavr dağlarının şərq hissəsini, İran dağlıq yaylasının şimal-qərb və qərb yamaclarını, Urmiya və Van gölü ətrafını” əhatə etmişdir) aid olduğu üçün, yeni hələ 387-ci ilə qədər (ibtidai insan-hay sürüsü iddia edir ki, “Böyük Ermənistan dövləti” iki imperiya arasındakı müharibədən sonra süquta uğramışdır) hələ V əsr qaldığından bu “dövlət”in adı qeyd edilməli olduğu halda, heç uyğun şərti təsvirə-cizgiyə və ya işarəyə belə rast gəlinmir...

...təbii ki, “erməni” əli toxunmayan, hay kilsəsinin nəfəsi dəyməyən və müəlliflər tərəfindən ilkin hazırlanan xəritələrdə.

Qədim Misirin İskenderiyyə şəhərində zəngin kitabxananın yarıdıcısı və rəhbəri, dahi yunan mütəfəkkiri K.Eratosfen ola bilməzdi ki,

“Erməni dağlıq yaylası?”

Aralıq dənizinin o biri tayında yerləşən “Böyük Ermənistan” dövlətinin varlığından xəbər tutmamış olsun və yaxud “dünyanın ən qədim xalqı”ndan xəbərsiz qalsın. Axı onun tərtib etdiyi xəritədə Dəclə və Fərat çaylarının yuxarı hissəsi, Ərəbistan yarımadası, Xəzər və Pont (Qara) dənizləri, Qafqaz sıra dağları təsvir edilmişdir..., amma “erməni dağlıq yaylası”antroponimi-oroqronimi qeyd edilməmişdir.

Digər yunan coğrafiyaşünasları H.Herodotun və Strabonun da xəritələrində “erməni” adı ilə qeyd edilən orotoponimə rast gəlinir. Yalnız, orta əsrlərdə hay mənşəli miniatür rəssamlarının (Ovanes Sandxkavetsi-XI əsr, Qriqori Akoretsi-XI əsr, Qriqori Erets-XII əsr, Akop Cuqaetsi-1570-1634, Mesrop Xizantsi-1584-1652...) Qərbi Avropa ölkələrinin dini kitabxanalarına, əlyazma saxlanlarına, muzeylərinə, məbədlərinə, arxiv mənbələrinə, kilsə mətnlərinə...hay kilsəsinin təşviqi ilə ayaq açmaqları, dini-mifoloji məzmunlu rəsmlərin bərpasına başlamaları uydurma, əsassız, saxta “erməni” toponimini xəritəyə əlavə etmələri üçün fürsət olmuşdur. Bütün imkanlardan yararlanmağa adətərkə olmuş hay kilsəsi olmayan tarixlərini “əsaslandırmaq” üçün qədim xəritələrin məzmununu təhrif etməyi, yabançı şriflərlə apardıqları əlavələri öz iyrənc məqsədlərinə uyğunlaşdırmağı davamlı məqsədlərinə çevirmişdir. Ona görə də bir çox Qərbi Avropa ölkələrində saxlanılan və orta əsrlərə aid guya “təkmilləşdirilmiş”, “bərpə edilmiş”, “yenilənmiş” xəritələrdə tarixi-coğrafi məzmunu uyğun gəlməyən qondarma “erməni dağlıq yaylası” və ya “ermənistan” toponimi yazılmışdır.

Saxtakarlıq nədədir?

- “erməni dağlıq yaylası” kimi göstərilən coğrafi məkan müxtəlif xəritələrdə ayrı-ayrı coğrafi məkanlara (gah Dəclə-Fərat çaylarının mənbə hissəsi, gah Anadoğu-/Anadolu yaylasının şərq və İran dağlıq yaylasının şimal-qərb hissələri, gah Kiçik Qafqaz dağları, gah Talış silsiləsi, hətta Kür-Araz ovalığınadək olan ərazilər da) şamil edilir, yeni konkret bir ərazini

ehtiva etmir və ilkin mənbə göstərilir;

- dünya coğrafiyaşünaslığında “yayla” oroqrafik-landşaft strukturu-na aid edilən toponimlər geoloji-struktur, morfogenetik mənə baxımından milli-etnik xalqların adını yox, onların yaşadıkları ərazi-sərhəd hüduqlarını, tarixi coğrafi mövqe-hüduqlarını ifadə edir (“Anadolu yaylası” deyilir, “Türk yaylası” deyilmir, “Şərqi Sibir yaylası”, “Rus yaylası” deyilmir, “Braziliya

Bu xüsusta hay kilsəsinin iddiaları budur ki, “Böyük Ermənistan dövləti” “erməni dağlıq yaylası”nın coğrafi hüduqlarından da (400 min kv.km-dən çox) kənar əraziləri də özündə birləşdirir. Adı çəkilən uydurma dövlət olmadığı kimi ona uyğun saxta coğrafi termin də məqsədli şəkildə dinsiz hay kilsəsi tərəfindən elmi-coğrafi dövriyyəyə daxil edilmiş, bir sıra xəritələrə əlavə edilmişdir...

dağlıq yaylası”, “Meksika dağlıq yaylası”...) və kökenli xalqın məskunlaşma ərazisidir, “erməni”lər isə Vətənsiz bir toplumdur;

- “dağlıq yayla” toponimi vahid coğrafi məkan üzrə yerləşən, kompleks, bir-biri ilə bağlı olan yüksək silsilələri, dağarası çökəklikləri, hündür düzənlikləri...sistem halında əhatə edir (“erməni dağlıq yaylası” isə makro-mezorelyef quruluşuna görə fərqli olan Kiçik Qafqaz dağlıq silsiləsini, Anadolu yaylasının şərq, şimal-şərq və İran dağlıq yaylasının şimal-qərb hissələrini, hətta Kür-Araz ovalığını da “özündə birləşdirir”);

Göründüyü kimi, hay kilsəsi tərəfindən coğrafi termin kimi uydurulan saxta “erməni dağlıq yaylası” toponimi və onun yaranması mərhələlərini şərti olaraq aşağıdakı ardıcılıqla təhlil etmək olar.

Şərqi Anadolu yaylasının bir hissəsi qədim xəritələrdə “erməni dağlıq yaylası” kimi göstərilir.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, dünya coğrafiyaşünasları tərəfindən qəbul edilmiş prinsipə görə dağlıq silsilə, yayla, düzənlik...relyef formalarına aid toponimlər ayrıca xalqın adını yox, bu xalqın Vətəni, mənsub olduğu ölkəni ifa-

də edən coğrafi terminlərdir. Dünyaya kartoqrafiyasında yeganə haldır ki, bəşər xalqları içərisində yeganə dil qrupu təşkil edən haylar həm də tarixi Vətənləri olmadığı üçün qondarma “toponim”lərini öz adlarına uyğunlaşdıraraq-“erməni dağlıq yaylası” adı altında eyni zamanda qondarma coğrafi məkana sahiblənməyi qarşılarına məqsəd qoymuşlar....

Bununla da dünya fiziki coğrafiya elmi ilk və yeganə hay imzalı

uydurma, saxta, qondarma...“düzəlişə” məruz qalmışdır.

Bu xüsusta hay kilsəsinin iddiaları budur ki, “Böyük Ermənistan dövləti” “erməni dağlıq yaylası”nın coğrafi hüduqlarından da (400 min kv.km-dən çox) kənar əraziləri də özündə birləşdirir. Adı çəkilən uydurma dövlət olmadığı kimi ona uyğun saxta coğrafi termin də məqsədli şəkildə dinsiz hay kilsəsi tərəfindən elmi-coğrafi dövriyyəyə daxil edilmiş, bir sıra xəritələrə əlavə edilmişdir.

Və beləliklə, hay kilsəsi tərəfindən coğrafi terminə siyasi alət kimi istifadə olunmuşdur.

İbtidai insan-hay sürüsü də etiraf edir ki, “erməni dağlıq yaylası” temini 1840-cı ildə alman təbiətşünası-səyyahı, geoloqu Otto Vilhelm German fon Abix (1806-1886) Rusiya imperatoru I Nikolayın (1796-1855) dəvəti ilə Zaqafqaziyada, İrəvan xanlığı ərazisində apardığı elmi ekspedisiyanın nəticələri olaraq 1843-cü ildə İmperator Derptski Universitetində (indiki Tartu şəhəri, Estoniya Respublikası) nəşr etdirdiyi “Erməni dağlıq yaylasının geoloji xüsusiyyətləri” kitabında işlənilmişdir.

Bəs onda orta əsrlər dövrü xə-

ritələrində yazılan “erməni dağlıq yaylası” toponimi nədən qaynaqlanmışdır?

O.V.Abix 1840-cı ilin yanvar ayında Sankt-Peterburq şəhərində olarkən ictimai xadim, yazıçı, etnoqraf və Qafqaz tədqiqatçısı A.-Qekstqauzen (1792-1866) tərəfindən qəbul edilir (o, bir il əvvəl İrəvan xanlığı ərazisində səfərdə olmuşdur), hayların 121-ci baş keşişi Nerses Astaraketsi (1771-1857, “erməni milli-azadlıq hərəkatının lideri”) ilə görüşür, “xeyir-dua” alır və ərazidə (Qərbi Azərbaycanda-Q.Y.) olarkən yazıçı, etnoqraf X.A.Abovyanla (1809-1848) mütləq görüşməyi məsləhət bilinmişdir.

Sonuncunun bu sahədə iştirakları 1829-cu ildə təbiətşünas-həkim, İmperator Derptski Universitetinin rektoru, Ağrı dağına 1-ci yürüş edən F.Parota (1791-1841) və Lazarev-Şərq Dilləri İnstitutunun məzununu, tədqiqatçı K.F.Spaski-Avtonomov (1807-1890) ilə birlikdə olduğundan hay kilsəsi üçün sərfəli olan kifayət qədər “təcrübə” qazanmışdır. Məlumat üçün qeyd olunmalıdır ki, Yunan və Roma xəritəşünasları Kiçik Asiya yarımadasının şərq hissəsi (hayların iddia etdikləri “erməni dağlıq yaylası”)- yunanca “Şərqdə yerləşən torpaqlar” mənası verən “Anatoliya” adlandırılmış və coğrafi “Anadolu” orotoponimi leksik-fonetik tələffüzə uyğun olaraq “Anadolu” mənasını verir.

Əslində, “Anadolu” toponimi “Anadoğu” anlamında işlənilməlidir.

Təbii ki, hayların əhatəsinə düşən alman tədqidatçı tərtib etdiyi yol qeydlərində, ekspedisiya planlarında və kitabında “erməni dağlıq yaylası” terminini işlətməyə borclu və məhkum olmuşdur.

Ümumiyyətlə, qeyri-dəqiq və səhv olan “erməni dağlıq yaylası” toponimi morfostruktur-geoloji inkişaf dövrləri baxımdan haylarla bağlılığı olmadığı kimi, həm də etnogenetik coğrafi məkan bağlılığına rəğmən (Həbəşistan dağlıq yaylasının Tiqran/Tiqrau/Tiqray bölgəsindən Aralıq dənizi hövzəsinə, Balkan yarımadasının cənubuna-Frakiya əyalətinə, oradan Ön Asiyaya yayılan protohay mənşəli-lərini “Vətən”i olmadığı üçün) də qarşılıqlı, üzvi kökə malik deyil. Yəni, coğrafi terminlərin-toponimlərin yaranma, morfogenetik əsasında başlıca amil, orotoponimin səciyyəvi leksik-tələffüz xüsusiyyəti etno-millii prinsipə uyğun ərazi hüduqlarının, coğrafi məkanın ifadə edilməsidir.

Göründüyü kimi, hay kilsəsinin uydurmalarının xronoloji ardıcılığı çoxşaxəli olmaqla yanaşı, coğrafi terminlərdən siyasi məqsədlər üçün istifadə etməsinin tarixi XIX əsrdən də xeyli əvvəllərə təsadüf edir. Çünki, bu dinsiz qurum bütün səhədləri ilə ibtidai insan-hay sürüsünə saxta, qondarma “Vətən” yaratdığı kimi, həm də uydurma toponimlərlə olmayan “tarix”lərini yaşatmağa davamlı olaraq səy göstərməkdədir...

Qismət YUNUSOĞLU,
Bakı Dövlət Universitetinin
müəllimi

Allahverdi Eminov
Azərbaycan Yazıçılar
Birliyinin üzvü, Dosent, Yazıçı,
Prezident mükafatçısı

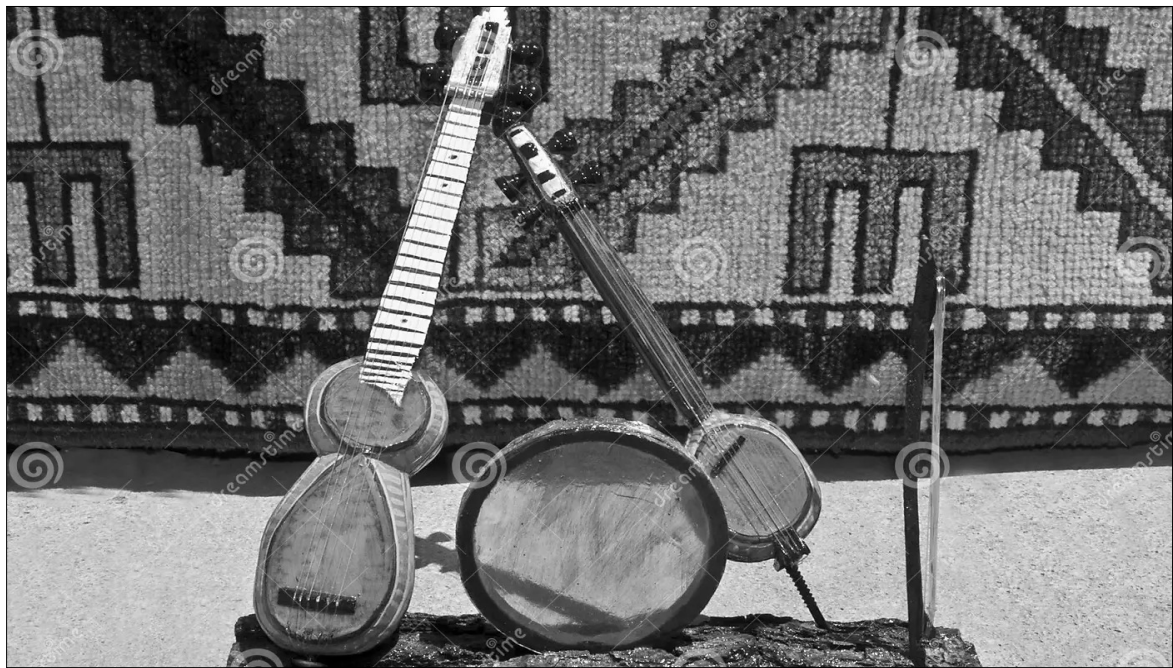
1.

Mən uzun illər Məhəbbət haqqında düşünmüşəm, məqalələrimdə və kitablarımda yazmışam. O yerə qədər gəlib "Sevgi"yə dayandım. Müşahidələrimi, oxuduqlarımı, eşitdiklərimi təhlil etdim. Nəsimiyə, Füzuliyə, Vaqifə üz tutdum, hətta dərin zəkali, yazıçı Əliş Nəcəti vərəqlədim, musiqi barədə yazılanları da buraya əlavə etdim, sualın düzgün cavabına gəlib çıxmıdım: Sevgimi, yoxsa, muğamı əvvəl yaranmışmı?

Təbiətin ilk "qonağı" məməlilər oldu. Erkəklər fiziki gücünə arxayınqla dişilərə qarşı laqeydlik göstərdilər, bununla məməlilər də təkamül yolu ilə inkişafda təhlükə ilə üzləşdi. Kainatda ən nadir, ağıllıq, sirli bir yenilik baş verdi: yenidən ayağa qalxıb milyon illərlə dördəyaxlıqlar insan növlərinin erkəklə dişisi arasında ünsiyyət, yəni sevgi hissi yarandı. Bəs buna qədər - bu möcüzəyədək insanlar lal idilərmə, bir-birilərlə pıçıldamırdı, həzin, titrək səslə ürkək sözlərini ifadə etmədilərmi? Körpə uşaqlarına laylay oxumurdularmı?

Ailə əmələ gələndən sonra üzlər arasında sevgi bölünməyə başladı, yenidən doğulan uşaq anasına sığındı, ana sevgisi südü vasitəsilə övladın qanına hopdu. Ata kənarda qalmadı, çöldə-bayırda işlədi, evə ruzi gətirdi. Uşaq böyüdükcə, ana yaşa dolduqca sevgi azaldı, sadəcə ünsiyyət qaldı. Amma kişi ilə qadını arasında sevgiyə qarşı qısqıncılıq hissi özünü büruzə verdi. Qərribədir, məməli heyvanlar bu məsələdə daha inadkar və möhkəm oldular: məsələn, bəzi heyvanlarda, deyək ki, canavarlarda və qabarlarda sevgi başqa yad erkək cinslərdə toxunulmazlıq doğurdu. Canavar dişiyə olan cinsi marağını ən yüksək şəkildə icra edir, yəni dişini qorumağı bacarır, yad erkəyin dişiyə yaxınlaşmasına imkan vermir, eyni zamanda özü də başqa dişiyə maraq göstərmir.

Heyvanlar üzərində uzun illər müşahidə aparan Kanada yazıçısı Seton-Tompson yazır ki, bir diş it canavarların içinə buraxırlar. Bu vaxt həmin ərəzidə yaşayan bir dəstə canavar ovdan qayıdarkən itin iyini hiss edir və iti görürlər. Erkək canavarlar ona doğru qaçırırlar. Bu vaxt "əri"nin diş itə tərəf qaçdığını görən diş canavar irəli şığıyır və erkəyə çatıb ona badalaq atır, erkək kəlləmayallaq aşır, az sonra ayağa qalxır, dayanır, itə maraq

O vaxtdan ki, allahlar İnsan nəslini iki müxtəlif cinsə böldü, bu yarımtaylar daima özünün təbii kamilini axtarmağa məhkumdurlar.

Platon

göstərmir. Seton - Tompson qeyd edir ki, erkək canavar qətiyyənlə itə doğru cinsi hissin təsiriylə qaçmırdı. Onu itə doğru qaçmağa məcbur edən yalnız maraqlı idi, bunu duyan diş canavar ona toxunub sanki deyir: "Nə edirsən?" Erkək ayılıb dişiyə qoşulub geri dönür..

2.

Əsrlər, eralar keçdi, insanlar ali şüura sahib kəsildilər, dil formalaşdı, səsdən söz yarandı və musiqi sözləri müşayət etdi, ahəng yaratdı. İnsanların yaşam tərzində dəyişdi. Xoşluq və əzab bir-birini tamamladı, xalq birlikdə oxumağa başladı, içərisində mələhətli səsi olanlar fərdi avazla bayatılar qoşdular, analar atalardan fərqli şəkildə həzin, titrək səslə şeir qoşdular. Və yenə də əsrlər, dövrlər dolandı, Şərq dünyasında sonralar "muğam" adlanan istiləşmə yarandı. Bu musiqi janrı insanın özünü dərk etməsində, axirət dünyasının mübhəm sirlərinin öyrənilməsində "açar" rolunu oynadı. Şərqin hikmətçiləri muğamı "mövcud olmayan sakit aləmə aparan yoldan biri" kimi səciyyələndirdilər. İnsanlar muğamı dinləməyə vərdis etdilər və anladılar ki, insan hələ Tanrı haqqında çox mətləblərdən xəbərsizdir, eləcə də Dünyanın gedişatından. Muğamı dinləyərkən gözəlliyə, həqiqətə, ədalətə qovuşmaqla özündə iztirab dözmək, üsyankarlıq hissləri oyanır. Xəliq bəxş edən sevgiyə, aşığıya çağırış edir. Muğam bütöv səslənəndə insan Tanrıya, ilahiyyə qovuşmaq sevdasına düşür, alışıq, qovrulmuş aşiqin iztirablarını yaşayır, avazla sözün vəhdəti dəruni hissləri tamamlayır. Xanəndə ifa zamanı

sanki ona vurulan zərbədən qıvrılır, üzü haldan - halda düşür, bükülür, iztirabdan qurtulmağa çalışır.

Maraqlı odur: xalq hansı muğam ilin hansı fəslində oxunmasını da məsləhət bilmişdir. Məsələn: "Şur", "Şahnaz", "Dilkeş" muğamlarını baharda oxumaq daha xoşdur. "Çahargah", "Mahur" qışda oxumaq məsləhətlidir. Muğamlar insanlarda müxtəlif əhval oyadır. "Humayun" isə ehtiras lirikası bəxş edir. Belə ki, "Bayatı - Şiraz" muğamlarının gəlinidir. "Rast" muğamlarının şahı olub "doğru", "düzgün" mənalarını verir. "Çahargah", "Mahur" əsasən müharibə dövrünün əhvalını əks etdirir...

Hər bir muğama yanaşma tərzində müxtəlifdir. "Segah", "Şur", "Bayatı - Şiraz"ı dinləyərkən adama elə gəlir xanəndənin səsinə qəfil ucan bülbülün zəngülesidir və dinləyicini yavaş-yavaş sakitləşdirir, bir növ döyüşə hazırlayır. Dinləyici oxunun gedişində haqqı can atır, həzin inilti, cılıq üsyankarlıq, fəryadın harayı imdada çağırır. Xanəndə zəngülesini idarə edir, başını buraxmır, cilovlayır, bütövlüyü, əzəmətin ülvüliyünü gözəylir. Necə ki, muğam son "dayanacaq" çatdı - xanəndə taleylə barışır və ilahiyyə dualar edir ki, ona imkan verdi, səsinə rəhmi gəldi.

Muğam ta qədimdən bir növ insanları tərbiyə edir, düşünür o, təmizlənsin, paklaşsın, antik filosof Aristotel bu hissi "katarsis" adlandırmış, adda səhv etməmişdir. Dinləyici çalışır və əmin olur ilahi onun günahlarından keçəcək, bağışlayacaq. Misraları səsinə büküb imdada tərəf aparır ki, sözü və səsinə görə bilsin. Nəsimi, Füzuli, Seyid Əzim, Vahid qəzəlləri ikinci həyatını

yaşasın.

M.Füzuli qəzəllərində sevginin əzəmətinə, möcüzəsinə nəzər alıb qərara gəlirdi ki, şeir mövcud varlığı, real vəqifə və hadisələri tərənnum etməlidir, həyatı, maddi gerçəkliyi özündə yaşatmalıdır, habelə şeirlə (qəzəllə) həyat arasında müqabil tənəşü-bü istəməməlidir:

**Mərdümi - çeşmim yağır
nazəklərin, mümkün sanır
Ol ağaclar birle tutmaq
əşq dəryasına pul.**

Sadələşdirəndə: göz bəbəyim oxlarını yığır, sanır ki, bu ağaclarla yaş dənizinin üstündən körpü salmaq olar. Beytdəki həyat həqiqətləri məhz sevgidən bəhrələnir, göz bəbəyi yaş axıdır (bəbək həm də insan, bəşər, məxluq deməkdir), bu yaş haradasa yığılır, yığılmış bu dənizi xatırladır, dənizdə boğulan "bəbək" saman çöpü axtarır, gözəlin ox kırıqları belə çöp - körpü ümidi doğurur. Bəbək bu oxları acgözlüklə yığır nicat ümidilə yaşayır. Deməli, kırıq yığmaqdan, məqsəd körpü salıb qərqlə olmaqdan qurtulmaqdır.

M.Füzulinin bədii təxəyyülünü qidalandıran sevgidir. Şair Məcnunun "ahı" ilə göz yaşını odun və suyun son əlamət ölçüsündə götürmüşdür:

**Dəryalara yetmə ləməyi - tab,
Dəryalar olurdu cümlə səhra.
Səhralara düşsə qətreysi - ab
Səhralar olurdu cümlə dərya.**

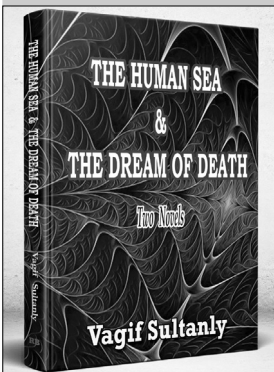
3.

Uzaqdan, tənənin gün çıxan yerindən çobanın fit səsinə "Cütlər" ayaq saxladılar və səmtini dəyişdilər...

2023

“İnsan dənizi” və “Ölüm yuxusu”

Vaqif Sultanlının eyniadlı romanları İngiltərədə dərc olundu

Bu günlərdə yazıçı Vaqif Sultanlının "İnsan dənizi" və "Ölüm yuxusu" (The Human Sea & The Dream of Death) romanlarından ibarət kitabı Londonda nəşr edilmişdir. Tanınmış ingilis yazarı və ədəbiyyat araşdırıcısı Dr. Maykl Brannokun redaktəsi ilə yayınlanmış kitab Böyük Britaniyanın "Rossendale Books" nəşriyyatı tərəfindən "Modern dünya nəsi" seriyası ilə oxuculara təqdim olunmuşdur.

Qeyd edək ki, "İnsan dənizi" və "Ölüm yuxusu" romanları müəllifin dünya oxucularına təqdim olunan ilk kitabı deyildir. Belə ki, yazıcının hər iki romanı, həmçinin hekayələr toplusu müxtəlif dövrlərdə dünyanın bir sıra dillərinə çevrilərək, İngiltərə, Amerika, Almaniya, Danimarka, Türkiyə, Rusiya, Ukrayna, Misir, İran, Özbəkistan və başqa ölkələrdə nəşr olunmuşdur.

Vaqif Sultanlının yeni kitabına daxil edilmiş "İnsan dənizi" və "Ölüm yuxusu" romanlarını birləşdirən ümumi cəhət onların mənəvi-əxlaqi ovqata köklənərək yazılması, mövzu-problem və ideya baxımından aktuallığı, çağdaş dünyaya hakim olan ədalətsizliyə, insan taleyinə münasibətdə müşahidə edilən və getdikcə dərinləşməkdə olan özgələşmə, yaddaşsızlaşma, biganələşmə, gereksizləşmə probleminə etiraz ruhu ilə seçilməsidir.

KƏNAN

Din və siyasət

Bildiyimiz kimi, din cəmiyyətin ayrıl-maz bir hissəsidir. Dünyada 4300 ədəd ol-duğunu nəzərə alsaq, görə bilərik ki, insanların düşünmə və şüur qabi-liyyəti fərqli və mürək-kəbdir. Qədim dövrlər-dən etibarən dinin funk-siyası həyatı bir önəm daşımış, lakin 19-cu əsr-dən başlayaraq qismən olsa zəifləmişdir.

(Əvvəli ötən sayımızda)

Siyasət dövlətin idarə olunma-sında önəmli rol oynayır, istər daxi-li, istər xarici sabitliyini təmsil edən idarəetmə strategiyasıdır. Tarixi as-pektlərə əsasən biz bunu görə bile-rik ki, XIX yüzilliyə qədər dünya si-yasəti demək olar ki, dinin təməlinə əsasən həyata keçirilirdi. Bu bəzən insanların manipulasıyaya məruz qalmasına, hətta texnologiyaların inkişafına demək olar ki, mənfi təsir göstərirdi. İlk öncə biz bunu anla-malıyıq ki, din siyasətlə ayrı tutul-malıdır. Bununla bağlı bir sıra alim-lərin və liderlərin fikrini təhlil edə bi-lərik. Məsələn, Karl Marks dinlə bağlı bu fikri söyləmişdir: "Din millə-tin narkotikidir". Bu, nəyə əsasən deyilmişdir?

O dövrdə din demək olar ki, in-sanları səbəbsiz ideayaya və aqla-sığmaz iş sisteminə tabe etdirmək məqsədi ilə istifadə olunurdu. Dini təmsil edənlər bu sistmə qarşı çı-xan insanları ağır şəkildə təhqir et-miş, bunun nəticəsində ateizm dün-ya sahəsində beynəlxalq gücə çev-rilmişdir.

Mustafa Kamal Atatürk: "Din ki-mi təmiz bir sistem siyasətlə birlik təşkil edə bilməz. Bu hal gərcəklə-şərsə, böyük kaos yarana bilər". Bu nə deməkdir?

1918-ci ildə məğlub olmuş Os-manlı dövləti qalib dövlətlər tərəfin-dən işğal altına düşürdü. Şəriətin düzgün idarə edilməməsi texnoloji inqilabın həmin dövlətə gec çatma-sına səbəb olur, bunun nəticəsində dövlətin çöküşünü sürətlənirdi. 1923-cü ildə Türkiyə Cümhuriyyəti qurulduqdan sonra demək olar ki, şəriət sistemine son qoyulmuş, elm və texnologiyanın inkişafına təkan verilmişdir. Bu, onu göstərir ki, dini təmsil edib dövlət idarə etmək təh-lükəli və köhnəlikli sistemdir. Əsas vasitə elm və texnologiyadır.

Tarixi şəxsiyyətlərin fikirlərini təhlil etdiyimizə görə, dinlərin siya-sətə olan münasibətini də gözədən keçirək.

İudaizm ilə siyasət arasında əlaqə

İudaizm və siyasət arasındakı əlaqə tarixən mürəkkəb bir mövzu-dur və zaman keçdikcə həm yəhudi cəmiyyətində, həm də dini praktika-da baş verən dəyişikliklərlə, həm də yəhudilərin yaşadığı yerlərin ümumi cəmiyyətində baş verən dəyişiklik-lərlə eyni vaxtda inkişaf etmişdir. Xüsusilə, yəhudi siyasi düşüncəsini dörd əsas dövrə bölmək olar:

Biblical (Roma hakimiyyətinə qədər),

Rabbinik (təxminən eramızdan əvvəl 100-dən 600-ə qədər),

Orta dövr (təxminən eramızın 600-cü ildən 1800-cü ilə qədər)

Müasir dövr (18-ci əsirdən bu günə qədər).

Onun kanonunda bir neçə fərqli siyasi model təsvir edilmişdir ki,

bunlar adətən qəbilə federasiyası, monarxiya, kahnlik teokratiyası və peyğəmbərlərin idarəçiliyindən ibarətdir. Rabbinik və Orta əsrlər döv-ründəki siyasi təşkilat, ümumiyyətlə, icmanı idarə edən və yəhudi icma-sından kənarda dünyəvi hakimiyyət-lərin nümayəndələri kimi çıxış edən yəhudi şuraları və məhkəmələri (şu-ra üzvləri çox vaxt sırf ravvinlərdən ibarət olan) tərəfindən yarımuxtar idarəetməni əhatə edirdi.

Stuart Cohen qeyd edir ki, İbra-nicə İncildə təsvir olunan üç ayrı güc mərkəzi var: kahnlik, kral taxt-tacı və peyğəmbərlər.

Bibliya siyasətinin bir modeli, gücün müxtəlif qəbilələr və qurumlar arasında paylaşıldığı qəbilə federa-siyası modelidir. Digəri məhdud konstitusiyaya monarxiya modelidir.

İbranicə İncildə İsrail və Yəhuda padşahlarının mürəkkəb salnaməsi var. İbranicə İncilin bəzi hissələri Şaul, Davud və Süleymanın padşah ailələrinin daxili işlərinin imtim təsvir-lərini ehtiva edir; sonrakı monarxla-rın hesabları tez-tez daha uzaq və daha az təfərrüatlıdır və tez-tez monarxın "Rəbbin gözündə pislik etdi-yi" mühakiməsi ilə başlayır.

Roma Yəhudəyasında yəhudi icmaları Sinedrion kimi tanınan rav-vin məhkəmələri tərəfindən idarə olunurdu. Hər şəhərə 23 hakimdən ibarət Kiçik Sinedrinlər təyin olunur-du, 71 hakimdən ibarət Böyük Si-nedrin isə aşağı məhkəmələrdən şikayət edilən işlərə baxan ən yük-sək orqan idi. Sinedrion Roma haki-miyyəti altında yəhudi icmasının rəhbərliyi kimi dini ayinlərə nəzarət etmək və vergi toplaqlaqla yanaşı, imperator hakimiyyətlərinə emissar-lar kimi xidmət etdi. Sinedrion İkinci Məbəddə dövrünün ən yüksək yəhudi idarəetmə orqanı idi.

Yəhuda bar ilainin Babil Talmu-unda (Sanhedrin 20b) bəyanatında Qanunun Təkrarı Kitabından sonra monarxiya yəhudi idarəçiliyinin ideal forması kimi təsvir edilir: "Allahınız Rəbbin sizə vermək üzrə olduğu tor-pağa gələndə, Onu tutub orada məskən salıb "İcazə verin, ətrafım-dakı bütün millətlər kimi mənə bir padşah təyin edim" desəniz, Allahı-nız Rəbbin seçdiyi bir padşahı müt-ləq öz başınıza qoyacaqsınız" (Qa-nunun Qanunu 17:14-15). Lakin Talmud həm də Eleazar ben Arax-dan bu ayənin fərqli bir təfsirini gətir-ir, onun izah etdiyi kimi: "Bu bölmə yalnız onların gələcək dəyişənlik-lərini gözləmək üçün deyilmişdir, necə ki, yazılmışdır və siz deyirsiniz ki, mənə icazə verin, üstümə bir padşah qoy..." (Sanhedrin 20b). Bir

çox təfsirlərdə ravvin Nehorai pad-shah təyin etməyi ciddi bir öhdəlik ki-mi deyil, İsraildən sonradan "deyi-lənlərə" güzəşt kimi düşünür.

Maymonidlər və Geronalı Nis-sim kimi bəzi orta əsr siyasi nəzəri-yəçiləri krallığı ideal idarəetmə for-ması hesab edirdilər. Maimonides Qanunun təkrarı kitabında padşahın təyin edilməsi əmrini açıq-aydın müsbət ideal hesab edir, Talmud tə-limindən sonra "İsrail ölkəyə girəndə üç əmr verildi: padşah təyin etmək, orada deyildiyi kimi, "Mütləq yerinə yetirəcəksən, sən bir padşahsan..." Maimonidesin hüquqi məcləsinin böyük bir bölməsi olan Mişne Tövra-tı "Padşahların qanunları və onların müharibələri" adlanırdı.

Yəhudilərin emansipasiyası ilə muxtar bir qurum kimi qahal institu-tu rəsmi olaraq ləğv edildi. Yəhudi-lər getdikcə daha böyük xalqların daha geniş siyasi və sosial sferası-nın iştiraklarına çevrildilər. Yəhu-dilər müxtəlif siyasi sistemlərə malik olan dövlətlərin vətəndaşlarına çev-rildikcə və öz dövlətlərini yaradıb-yaratmamaq barədə mübahisə et-dikcə, yəhudilik və siyasət arasın-dakı əlaqəyə dair fikirləri müxtəlif is-tiqamətlərdə inkişaf etdi.

Xristianlıqla siyasət arasında əlaqə

Bu, tarix boyu, eləcə də xristian sağ və xristian solçuları arasında müasir siyasətdə tez-tez fikir ayrılıqları mənbəyidir. Mütəfəkkirlərin xristianlıq və siyasət arasındakı əlaqəni təsəvvür etmələrinin müxtəlif yolları var, bir çoxu xristianlığın müəyyən bir siyasi ideologiyaya və ya fəlsəfə-ni birbaşa dəstəklədiyini iddia edir. Bu xətt üzrə müxtəlif mütəfəkkirlər xristian kommunizmi, xristian sosia-lizmi, xristian millətçiliyi, xristian anarxizmi, xristian libertarizmi, xristian demokratiyası, kralları ilahi hü-ququ və ya çar avtokratiyası üçün mübahisə etdilər. Digərləri inanır ki, xristianların siyasətə və ya hökumə-tə marağı və ya iştirakı az olmalıdır, ya da heç olmamalıdır.

Kilsə siyasi azadlıq tarixində qə-rışıq rol oynamışdır. Bəzən siyasi, dini və iqtisadi azadlığı sıxışdırıb. Buna və Steven Pinker kimi dünyə-vilərin tarixin qeyri-ciddi karikatura-larına baxmayaraq, xristianlıq azadlıq və məhdud dövlət ideyası üçün ən mühüm qüvvələrdən biri ol-muşdur. Xristianlıq siyasi proqram olmasa da, bizə dövlət və siyasətin rolu haqqında müəyyən düşüncə tərzini verir.

Qeyd etmək vacibdir ki, höku-mətin xristian baxışı sadəcə olaraq dinin üstünə səpələn hökumətin dünyəvi baxışı deyil. Sekulyarizm neytral deyil. Hökumətin xristian ba-xışı Tanrının və reallığın təbiəti, ədalətin əhəmiyyəti, azadlığın də-yəri, ailənin rolu və obrazda yaradıl-mış insan şəxsiyyəti haqqında zən-gin anlayış haqqında əsas teoloji və fəlsəfi fikirlərə əsaslanır.

Xristianların hökumətə baxışı-nın birinci elementi dövlətin ilahi ol-mamasıdır. Əslində, bütün məhdud dövlət ideyası mahiyyət etibarı ilə xristian ənənəsi ilə bağlıdır. Niyə? Çünki xristianlıq dövləti müqəddəs-ləşdirir. Artıq dövlətin müqəddəs xarakteri yoxdur.

Xristianlıq deyir: "Dövlət və onun rəhbərləri ilahi deyillər və hö-rmətə layiq olsalar da, təbii və ilahi qanunlardan üstün deyillər". Xris-tianlıq bizə xatırladır ki, dövlətin agentləri hamımız kimi günahkardır. Bu o demək deyil ki, xristianlar döv-lətə və siyasətə şər, hətta zəruri şər kimi baxırlar. Xristianlıq üçün siya-sət mühüm rol oynayır, lakin məh-duddur. Xristianlar dövləti koordina-siya, ədalətin idarə edilməsi, təhlü-kəsizlik və müdafiə üçün vacib hes-ab edirlər. Amma dövlət həqiqətin və hüququn mənbəyi deyil.

Bununla belə, dövləti ilahiləşdir-mək, yeni Babil qülləsi yaratmaq is-təyi həmişə var. Bu, qədim Misir, Assuriya və Roma krallıqlarından, müasir dövrdə Fransız İnqilabı və onun ideoloji nəsiləri, 20-ci əsr to-talitarları və müasir texnokratik döv-lətlə təkrarlanan motivdir.

Reformasiyaya əsasən, biz bu-nu anlamaq bilirik, Kilsə dövlətlə bir tutula bilməz. Çünki dövlət idarəçili-yi mürəkkəb bir sistemdir və dinin bu idarəçiliklə birləşməsi halı ancaq fəlakətlə sonlana bilər.

İslam dini ilə siyasət arasında əlaqə

İslamın siyasi aspektləri Qura-nan, hədis ədəbiyyatından və sün-nədən, İslam tarixindən və İslam-dan kənar siyasi hərəkatların ele-mentlərindən qaynaqlanır. İslamda-ki ənənəvi siyasi anlayışlara əsa-sən, sünni İslamda xəlifələr və şiə İslamında imamlar kimi tanınan Mə-həmmədin seçilmiş və ya seçilmiş xələflərinin rəhbərlik etməsi; İslam qanunlarına (şəriət) əməl etməyin vacibliyi; hökmdarların vəzifəsi öz təbəələri ilə məşvərət (şura) istə-məsi; və ədalətsiz hökmdarları mə-zəmmət etməyin vacibliyi.

Müsəlman dünyasında əhəmi-yətli bir dəyişiklik Osmanlı İmperi-yasının məğlubiyyəti və dağılması (1908-1922) oldu. Müasir dövrdə (19-20-ci əsrlər) ümumi İslam siyasi mövzuları Qərb imperalizminə mü-qavimət və demokratik və ya dö-yüşkən mübarizə yolu ilə şəriət qa-nunlarının tətbiqi olmuşdur. Altı günlük müharibədə ərəb ordularının məğlubiyyəti, Sovet İttifaqının da-ğılması, Soyuq Müharibənin başa çatması və kommunizmin süqutu kimi real bir alternativ hadisələr İslamçılıq kimi İslami hərəkatların cazibəsini artırmışdır.

Tarixi aspektlərə əsasən, İslam dininin siyasətdə rolu əsasən idarə-çiliyi Allahın qanunları ilə əvəz et-

mək və hədislərə uyğun qurmaqdır. İslam dini inanc sistemindən daha çox, həyat tərzini və ictimai nizamı özündə birləşdirən hərtərəfli sistem-dir. İslamın dini və siyasi ölçüləri müsəlman cəmiyyətlərinə geniş tə-sir göstərir. İslamın siyasi ölçüsünü başa düşmək üçün bəzi əsas mə-sələləri nəzərdən keçirə bilirik:

Şəriət Qanunu (İslam Qanunu): İslamın öz hüquq sistemi var və bu sistem çox vaxt şəriət qanunu adla-nır. Şəriət İslamın dini prinsiplərinə əsaslanan hüquqi qaydalar və gös-tərişləri ehtiva edir. Bəzi İslam ölkə-lərində şəriət qanunları formal ola-raq tətbiq edilir, digərlərində isə mülki hüquq sistemləri daha effek-tivdir.

Xilafət və siyasi İslam: İslam ta-rixində siyasi liderlərin İslam cəmi-yətlərini idarə edən xəlifə adlanan ənənəsi mövcuddur. Bununla belə, xilafət institutu tarixən mövcudluğunu dayandırır və siyasi sistemlər müasir müsəlman cəmiyyətləri ara-sında çox fərqlidir. Bəzi ölkələrdə İslam dövlətləri quruldu, bəzilərinə isə dünyəvi və ya demokratik sis-temlərə üstünlük verildi.

İslamçılıq (İslamçı Hərəkatlar): İslamçılıq İslamı siyasi istinad kimi qəbul edən və cəmiyyəti İslam prin-sipləri ilə təşkil etməyi hədəfləyən siyasi hərəkatlara istinad edir. Bu hərəkatlar demokratik yollarla siyasi hakimiyyəti ələ keçirmək və ya İsl-am prinsipləri əsasında dövlətlər qurmaq məqsədi daşıyır.

Dini rəhbərlik və üləma: İslam cəmiyyətlərində dini liderlik çox vaxt alimlərdən (üləma) gəlir. Ulamə dini məsələlərdən xəbərdar olan və cə-miyyətdə dini rəhbərliyə kömək edə bilən insanlardır. Bəzi müsəlman ö-lkələrində üləma siyasi qərarların qəbulu proseslərində təsirli ola bilər.

İslam və dünyəvilik: Bəzi müsəl-man ölkələrində dünyəvilik prinsipi qəbul edilmiş və dini hakimiyyətin dövlət işlərindən ayrıldığı bir mə-dələ əməl edilmişdir. Bu ölkələrdə din və dövlət işləri ümumiyyətlə ayrılır. İslamın siyasi ölçüsü tarixən müxtəlif müsəlman icmalarında müxtəlif formalarda ortaya çıxmış-dır. Müasir dövrdə İslamın siyasi təcrübələri çox müxtəlifdir, hər bir müsəlman ölkəsi öz siyasi, mədəni və tarixi kontekstində siyasi modeli qəbul edir.

Nəticə

Bütün bunlara əsasən deyə bi-lərik ki, din həm inanc, həm də ida-rəetmə vasitəsində xüsusi rol oynay-ır. Din və siyasətin qarşılıqlı əlaqə-si cəmiyyətlərin formalaşmasında həlledici təsir bağışlayır. Bu qarşı-lıqlı əlaqə demokratik dəyərlərə, in-san hüquqlarına və sosial müxtəlif-liyə hörmət tələb edir. Siyasətdə dindən səmərəli istifadə cəmiyyətlə-rin harmoniyasını və rifahını artır-a bilər, lakin bu prosesdə balanslı və ədalətli yanaşma vacibdir. Biz bunu bilməliyik ki, dinin əsas funksiyası sabitliyin müəyyənləşdirilmiş çərçi-vədə saxlanmasıdır.

Murad CƏBİYEV,
Zəkiyyə CƏFƏROVA
Azərbaycan Respublikası
Prezidenti yanında Dövlət
İdarəçilik Akademiyasının
tələbələri